

**Kasvatusyhteistyön rakentuminen pienen lapsen
varhaiskasvatuksen aloituksessa – tapaustutkimus**

Sari Toivonen

Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Syyslukukausi 2017

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Toivonen, Sari. 2017. Kasvatusyhteistyön rakentuminen pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa – tapaustutkimus. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 76 sivua.

Tutkimuksessa tarkastellaan yksivuotiaan lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa rakentuvaa kasvattajien ja vanhempien välistä kasvatusyhteistyötä. Tutkimus on osa laajempaa lasten siirtymiä koskevaa seitsemän maan välistä tutkimusta. Jyväskylän yliopistossa toteutettava hanke *Lasten siirtymät varhaiskasvatuksessa* liittyy laajempaan *Social and emotional experiences in transition through the early years* -projektiin. Suomessa pienten lasten siirtymiä ei ole juurikaan tutkittu, joten tutkimukselle on tarvetta.

Tässä laadullisessa tapaustutkimuksessa on etnografisia piirteitä. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin vanhempien ja kasvattajien haastatteluja ennen lapsen ensimmäistä päivää varhaiskasvatuksessa. Lisäksi havainnoitiin ja videoitiin lapsen tuonti- ja hakutilanteita päiväkodilla ensimmäisen kuukauden aikana seuraavasti: ensimmäisenä hoitopäivänä, viikon kuluttua sekä kuukauden kuluttua aloituksesta.

Tutkimustulosten muodostamisessa käytettiin haastatteluiden osalta aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Kasvatusyhteistyötä luonnehtivat ennen varhaiskasvatuksen aloitusta seuraavat luokat: tutustumisen merkitys, vanhemmuuden kokemusten tunnistaminen, avoimuus, neuvottelu lapsen tarpeista sekä vanhempien tarpeiden tulkinta. Varhaiskasvatuksen aloituksen jälkeen kasvatusyhteistyötä puolestaan luonnehtivat neljä luokkaa, jotka olivat seuraavat: vastaanottamisen merkitys luottamuksen rakentajana, tapojen tutuksi tekeminen, päivittäisten kokemusten jakaminen sekä huolten pehmentäminen.

Tutkimuksessa kasvatusyhteistyö näyttöytyi kahdensuuntaisena, avoimena ja vuorovaikutteisena. Ennen aloitusta tutustumiskäyntejä pidettiin tärkeinä kasvatusyhteistyön rakentumisen kannalta. Asettuminen vanhemman asemaan omien vanhemmuuden kokemusten kautta sekä avoimuus määrittivät osaltaan kasvatusyhteistyön rakentumista. Ennen aloitusta neuvoteltiin lisäksi lap-

sen tarpeista, ja kasvattajat pyrkivät rohkaisemaan vanhempia sekä tulkitsemaan heidän tunteitaan. Myös aloituksen jälkeen kasvattajat pyrkivät pehmentämään vanhempien huolia ja rohkaisemaan vanhempia muutoksessa. Lapsen aloitettua varhaiskasvatuksessa kasvatusyhteistyössä korostui lisäksi vastaanottamisen tärkeys luottamuksen rakentajana. Alussa päiväkodin tavat pyrittiin tekemään tutuiksi ja jakamaan lapsen päivittäiset kokemukset vanhempien kanssa. Tutkimukseni antaa vanhemmille sekä kasvattajille tietoa siitä, kuinka kasvatusyhteistyötä rakennetaan jokapäiväisissä kohtaamisissa päiväkotiarjessa avoimesti ja luottamusta rakentaen.

Asiasanat: kasvatusyhteistyö, siirtymä, varhaiskasvatus, tapaustutkimus

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1.	JOHDANTO.....	6
2.	PIENEN LAPSEN SIIRTYMINEN VARHAISKASVATUKSEEN.....	9
2.1.	Ekologinen näkökulma varhaiskasvatukseen	10
2.2.	Varhaiskasvatuksen aloitus tutkimuksissa	12
3.	KASVATUSYHTEISTYÖN TARKASTELU.....	15
3.1.	Kasvatusyhteistyö käsitteenä.....	15
3.2.	Kasvatusyhteistyö vanhempien näkökulmasta	18
3.3.	Kasvatusyhteistyö kasvattajien näkökulmasta	20
3.4.	Siirtymätilanteiden merkitys kasvatusyhteistyössä	22
3.5.	Kasvatusyhteistyön monet merkitykset.....	24
4.	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	27
5.	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	28
5.1.	Tutkimuskohde ja lähestymistapa.....	28
5.2.	Tutkimukseen osallistujat.....	30
5.3.	Aineiston keruu.....	30
5.4.	Aineiston analyysi	32
5.5.	Eettiset ratkaisut	35
6.	TULOKSET.....	38
6.1.	Kasvatusyhteistyön rakentuminen ennen varhaiskasvatuksen aloitusta	38
6.1.1.	Tutustumisen merkitys.....	39

6.1.2.	Vanhemmuuden kokemusten tunnistaminen	41
6.1.3.	Avoimuus	42
6.1.4.	Neuvottelu lapsen tarpeista	44
6.1.5.	Vanhempien tarpeiden tulkinta	46
6.2.	Kasvatusyhteistyön rakentuminen tuonti- ja lähtötilanteissa.....	48
6.2.1.	Vastaanottamisen merkitys luottamuksen rakentajana.....	49
6.2.2.	Tapojen tutuksi tekeminen.....	52
6.2.3.	Päivittäisten kokemusten jakaminen	53
6.2.4.	Huolten pehmentäminen.....	55
7.	POHDINTA.....	58
7.1.	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	58
7.2.	Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet	63
	LÄHTEET.....	68
	LIITTEET	73

1. JOHDANTO

Yhä useammat naiset ovat siirtyneet työelämään, mikä on yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan lisännyt lasten siirtymistä varhaiskasvatukseen pariin (Rimm-Kaufman & Pianta 2000, 492). Lasten siirtymiä varhaiskasvatuksessa ja koulussa koskeva tutkimus on myös viime vuosina lisääntynyt, mutta aivan ensimmäisiin siirtymiin pienten lasten varhaiskasvatuksen aloitusta koskien on kiinnitetty vain vähän huomiota. Vaikka pienten lasten määrä varhaiskasvatuksessa onkin kasvanut, tutkimus on kuitenkin keskittynyt enemmän esikoulu- ja kouluikäisten lasten siirtymiin. (Brooker 2008, 34.) Siitä johtuen tutkimusta pienten lasten varhaiskasvatuksen aloituksesta tarvitaan lisää, sillä Alilan (2017) mukaan siirtymät ovat lapselle hyvin merkityksellisiä vaiheita elämässä. Siirtymiä koskeva tutkimus on noussut hiljattain tärkeäksi tutkimuskohteeksi myös Suomessa, joka on osallistunut vuosina 2015–2017 OECD:n siirtymiä koskevaan usean maan yhteishankkeeseen Opetus- ja kulttuuriministeriön kautta (Alila 2017).

Lapsi siirtyy kotoa päiväkotiin perheensä jäsenenä, joten varhaiskasvatuksen aloitus koskee siten koko perhettä (Kaskela & Kekkonen 2006, 3). Yhteistyöllä huoltajien kanssa on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 32) mukaan varhaiskasvatuksessa tärkeä merkitys. Poikosen ja Lehtipään (2009, 70) mukaan varhaiskasvatuksella onkin merkittävä rooli vanhemmuutta tukevana palveluna, ja yli puolet suomalaisista työssä käyvistä vanhemmista oli heidän mukaansa varhaiskasvatuspalveluiden kanssa tekemisissä lähes päivittäin.

Moni aspekti lapsen siirtymässä riippuu siitä, millaiseksi lapsiryhmän kasvattajien ja vanhempien välinen suhde muodostuu. Varhaiskasvatuksen aloituksessa vanhempien tieto omasta lapsestaan ja kasvattajan asiantuntijatieto lapsista kohtaavat ja molempien on myös opittava luottamaan toisiinsa sekä kunnioittamaan toisiaan. (Brooker 2008, 42.) Kaskelan ja Kekkosen (2006, 23) mukaan vanhempien ja kasvattajien välinen suhde on ensiarvoisen tärkeä silloin, kun lapsi aloittaa ensimmäistä kertaa varhaiskasvatuksessa sekä erityisesti alle kolmivuotiaiden lasten kohdalla, joiden puheen kehitys on vielä kesken.

Pienen lapsen vanhemmat toimivat varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa tulkina lapsen ja kasvattajien välillä.

Tutkimukseni tarkoituksena oli tutkia laadullisena tapaustutkimuksena yksivuotiaan lapsen varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa muodostuvaa päiväkotiryhmän kasvattajien ja lapsen vanhempien välistä kasvatusyhteistyötä. Aloitusprosessi on laaja vaihe, joka alkaa jo ennen lapsen ensimmäistä hoitopäivää varhaiskasvatuksessa. Kasvatusyhteistyön rakentumista ennen lapsen ensimmäistä päivää varhaiskasvatuksessa olen tutkinut kasvattajien ja vanhempien haastatteluiden kautta. Kasvatusyhteistyön rakentumista lapsen aloitettua varhaiskasvatuksessa sen sijaan olen tutkinut havainnoimalla ja videoimalla lapsen tuonti- ja hakutilanteita päiväkodilla ensimmäisen kuukauden aikana. Haastatteluiden analyysin osalta olen käyttänyt aineistolähtöistä analyysia. Päiväkodilla videoimieni tilanteiden kautta puolestaan olen pyrkinyt tuomaan esille, kuinka kyseiset tilanteet kuvaavat kasvatusyhteistyön rakentumista.

Tutkimukseni on osa Jyväskylän yliopistossa toteutettavaa hanketta *Lasten siirtymät varhaiskasvatuksessa*, joka liittyy laajempaan kansainväliseen *Social and emotional experiences in transition through the early years* -projektiin. Laajempi lasten siirtymiä koskeva tutkimus toteutetaan Suomen lisäksi Uudessa-Seelannissa, Tyynenmeren saarilla, Australiassa, Skotlannissa, Brasiliassa sekä Yhdysvalloissa. Tutkimukseen keräämääni aineistoa tullaan osaltaan hyödyntämään myös laajemmassa kansainvälisessä tutkimuksessa.

Pienten lasten siirtymiä ei ole juurikaan tutkittu vanhempien kannalta Suomessa, joten tutkimukselle on tarvetta. Tutkimukseni antaa sekä alle kolmevuotiaiden lasten vanhemmille että kasvattajille uutta tietoa siitä, miten kasvatusyhteistyötä varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa rakennetaan. Tämä on tärkeää, sillä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 33) mukaan kasvattajien ja vanhempien välisen yhteistyön merkitys on erityisen tärkeä siirtymävaiheessa lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Kiinnostuin tästä aiheesta sekä vanhemman näkökulmasta, sillä lapseni aloitti yksivuotiaana varhaiskasvatuksen, että päiväkodin kasvattajan näkökulmasta, sillä olen työskennellyt pienten lasten päiväkotiryhmässä lastentarhanopettajana. Aikaisempien kokemusteni perusteella kasvattajat ja vanhemmat saattavat suhtautua pienen lap-

sen varhaiskasvatukseen eri tavoin, ja he rakentavat kasvatusyhteistyötä omista lähtökohdistaan käsin.

Aluksi käyn läpi pienen lapsen siirtymää varhaiskasvatukseen ekologisen teorian näkökulmasta ja käsittelen varhaiskasvatukseen aloitusta tutkimuksissa. Tämän jälkeen tarkastelen kasvatusyhteistyötä käsitteleviä tutkimuksia kasvatustajien, vanhempien sekä päivittäisten siirtymätilanteiden näkökulmista. Tutkimuksen toteuttaminen -luvussa kuvaan tutkimuskohdetta ja lähestymistapaa, tutkimukseen osallistujia, aineiston keruuta, analyysia sekä eettisiä ratkaisuja. Tutkimustulokset puolestaan olen jakanut tutkimuskysymysten mukaisesti kasvatusyhteistyön rakentumiseen ennen varhaiskasvatukseen aloitusta sekä kasvatusyhteistyön rakentumiseen tuonti- ja lähtötilanteissa ensimmäisen kauden aikana varhaiskasvatuksessa.

2. PIENEN LAPSEN SIIRTYMINEN VARHAIS- KASVATUKSEEN

Siirtymällä tarkoitetaan yleisesti koulutuksellista termiä siirryttäessä koulutusympäristöstä toiseen ja usein siihen sisältyy myös siirtyminen koulutusasteelta toiselle. Varhaiskasvatuksessa siirtymä kuvaa myös aikaa lapsen ensimmäisen vierailun ja päiväkotiin sopeutumisen välillä sekä myös lapsen päivittäisiä siirtymiä päiväkotiympäristön sisällä. (Fabian 2007, 6.) Tässä tutkimuksessa siirtymällä tarkoitetaan aikaa lapsen ensimmäisen päiväkotiin suuntautuvan tutustumiskäynnin ja varhaiskasvatuksen aloituksen jälkeisen kuukauden välillä.

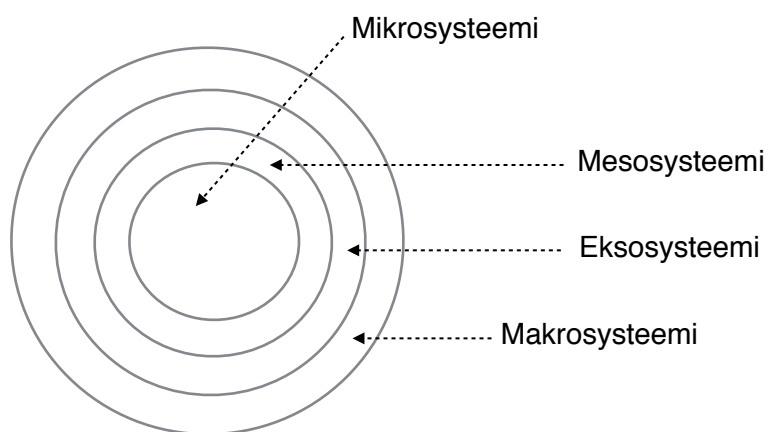
Alle kolmevuotiaiden siirtyminen varhaiskasvatukseen on johtanut siihen, että lasten siirtymien ikäjakauma on laajentunut ja siten siirtymistä on tullut yksilöllisempiä ja joustavampia (Fabian 2007, 11). Varhaiskasvatuslaki (1973) määrittelee varhaiskasvatuksen lapsen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaksi kokonaisuudeksi, jossa painotuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodissa, perhepäivähoidossa ja muuna varhaiskasvatuksena, kuten kerhotoimintana. Päiväkodeissa järjestettävä varhaiskasvatus on kuitenkin toimintamuodoista yleisin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 17.) Oma tutkimukseni käsittelee nimenomaan päiväkodissa toteutettavaa varhaiskasvatusta.

Tässä luvussa käyn aluksi läpi lapsen siirtymää varhaiskasvatukseen siirtymää selittävän ekologisen teorian näkökulmasta. Kyseinen teoria on varhaiskasvatuksessa yleinen ja paljon käytetty taustateoria, joka tukee omassa tutkimuksessani kasvatusyhteistyön ja vuorovaikutuksen tarkastelua. Omassa tutkimuksessani en kuitenkaan tutki lapsen kehitystä, vaikkakin ekologinen teoria keskittyy sen tarkasteluun. Tältä kannalta oman tutkimukseni näkökulma eroaa ekologisen teorian kehitystä tarkastelevasta näkökulmasta. Tämän jälkeen tarkastelen tutkimuksia, jotka käsittelevät varhaiskasvatuksen aloitusta. Pienten lasten siirtymiä ei ole Suomessa juurikaan tutkittu vanhempien kannalta, mutta ulkomailta tutkimuksia aiheesta löytyy. Olen käyttänyt tutkimuksessani myös muutamia vanhempia aiheetta käsitteleviä keskeisiä tutkimuksia 1990-luvulta.

Mielestäni tämä oli tutkimukseni kannalta perusteltua, sillä kyseistä aihetta on tutkittu melko vähän.

2.1. Ekologinen näkökulma varhaiskasvatukseen

Lapsen siirtyminen varhaiskasvatukseen merkitsee hänen toimintaympäristön-
sä laajenemista. Siirtymävaiheessa siirtymään vaikuttavat ekologisen mallin
mukaan useat erilaiset tekijät (Margetts 2007, 107). Bronfenbrennerin (1979, 21-
22) ekologisen teorian mukaan yksilö kehittyi vuorovaikutuksessa ympäristön-
sä kanssa, ja tähän kehitykseen vaikuttavat sisäkkäiset tasot: mikro-, meso-,
ekso- ja makrosysteemi. Eri tasoja voidaan kuvata kehän muodossa (kuvio 1).

KUVIO 1. Bronfenbrennerin ekologinen kehä.

Mikrosysteemin tasolla kehitykseen vaikuttavat lapsen vuorovaikutukselliset
henkilökohtaiset ominaisuudet, jotka muodostuvat hänen jokapäiväisen elä-
mänsä pohjalta, johon kuuluvat koti, perhe, päiväkotiki ja paikallinen yhteisö
(Bronfenbrenner 1979, 22; Margetts 2007, 107). Puroilan ja Karilan (2001, 212)
mukaan ekologisen siirtymävaiheen kehityksellinen vaikutus on riippuvainen
mikrosysteemien välille muodostuvista yhteyksistä. Lapsen aloittaessa varhais-
kasvatuksen olennaista on muiden henkilöiden tuki ja se, missä määrin päivä-
kodin henkilökunta ja vanhemmat keskustelevat päämääristä ja lapseen kohdis-
tuvista odotuksista. Mikrosysteemin tasolla kasvatuksellinen vuorovaikutus ja
sen laatu ovat kasvatuksessa olennaisia. (Puroila & Karila 2001, 212; 222.)

Mesosysteemi puolestaan vertailee suhteita esimerkiksi päiväkodin ja kodin välillä ja koostuu eri mikrosysteemeistä. Mesotaso muodostuu, kun yksilö vaihtaa systeemistä toiseen, ja hän voi olla samaan aikaan osana useampaa systeemiä. (Bronfenbrenner 1979, 25.) Fabianin (2007, 11) mukaan varhaiskasvatuksen siirtymässä kaksi mikrosysteemiä yhdistyy mesosysteemiin: varhaiskasvattajat ja vertaisryhmä sekä toisena lapsen perhe.

Seuraava taso on eksosysteemi, jolla on epäsuora vaikutus lapsen kehitykseen, ja siihen sisältyvät esimerkiksi vanhempien työ sekä sosioekonominen asema. Vielä laajempaan makrosysteemiin puolestaan sisältyvät vallitsevat uskomukset ja ideologiat yhteiskunnassa, jossa lapsi elää. (Bronfenbrenner 1979, 25–26; Margetts 2007, 107.) Lapsen ekologinen ympäristö vaikuttaa lapsen siirtymään varhaiskasvatukseen sekä suorasti että epäsuorasti (Rimm-Kaufman & Pianta 2000, 492).

Feagans ja Manlove (1994, 599) toteavat tutkimuksessaan, että lapsen koti ja päiväkoti eroavat mikrosysteeminä olennaisesti toisistaan. Heidän mukaansa päiväkodissa lapset ovat usein samanikäisiä, ryhmät ovat keskimääräisesti perhettä suurempia, ympäristö on lapsille suunniteltu ja paikalla olevat aikuiset ovat koko ajan läsnä lapsia varten. Tutkijoiden mukaan kotona vanhemmilla puolestaan on muitakin vaatimuksia ajankäyttönsä suhteen, kuten kotityöt tai omat harrastukset. Näiden kahden lapsen käytökseen vaikuttavan erilaisen mikrosysteemin valossa hyvä kommunikointi vanhempien ja kasvattajien välillä on erittäin tärkeää. Parempi kommunikaatio johtaa jatkuvuuteen ja tärkeään linkittymiseen mikrosysteemien välillä. (Feagans & Manlove 1994, 601.)

Puroila ja Karila (2001, 221) pohtivat, soveltuuko Bronfenbrennerin ekologisen kehityksen teoria myös kasvatuksen jäsentämiseen. Heidän mukaansa kasvatuksen ja kehityksen ilmiöt nivoutuvat kiinteästi toisiinsa siten, että kasvatuksen päämääränä on tukea kehitystä optimaalisesti. Siten ymmärrettynä kasvatusta on kehityksen ympäristön ulottuvuus ja määrittänyt ekologiseksi vaikutusprosessiksi, jota on mahdollista tarkastella erilaisilla systeemitasoilla (Puroila & Karila 2001, 221).

Puroilan ja Karilan (2001, 219) mukaan Bronfenbrennerin ekologinen teoria on myös innostanut erilaisia kansainvälisiä tutkimushankkeita, joiden tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä on tarkasteltu erilaisissa makrosysteemeissä.

Tutkijat ehdottavatkin, että kansainvälisiä vertailevia tutkimushankkeita tulisi kehittää siten, että ne ottaisivat huomioon prosesseissa ajan myötä tapahtuvat muutokset. Tähän pyrkii osaltaan vastaamaan tutkimukseni taustalla oleva kansainvälinen ja pidempikestoinen seitsemän maan välinen vertailututkimus, jossa lasten siirtymävaiheita seurataan pidemmän ajan varhaiskasvatuksen aloituksesta aina esikouluun saakka.

2.2. Varhaiskasvatuksen aloitus tutkimuksissa

Brooker (2008, 36) on tutkinut alle kolmevuotiaiden lasten siirtymää kotoa varhaiskasvatukseen kolmen tapaustutkimuksen kautta Englannissa. Tutkimuksessa ilmeni, että pienten lasten siirtymissä vanhemmilla on usein suuri vaikutus lapsen sopeutumiseen varhaiskasvatukseen, ja suhde kasvattajan sekä vanhempien välillä on avaintekijä lapsen sopeutumisprosessissa. Eräs kasvattajista kuvaili työtään pienten lasten päiväkotiryhmässä yhtä paljon vanhempien kuin lapsenkin sopeuttamisena varhaiskasvatukseen aloitukseen. (Brooker 2008, 42.)

Dalli (1999, 53) puolestaan tutki tapaustutkimusten kautta viiden äidin kertomuksia lastensa sopeutumisesta ensimmäiseen hoitopaikkaansa Uudessa-Seelannissa. Sopeutumisjakson aikana vanhemmat olivat avoimia tiedolle ja ohjaukselle siitä, kuinka järjestää lapsen siirtymä kotoa varhaiskasvatukseen. Sopeutumisjakso onkin ratkaisevaa aikaa, jolloin varhaiskasvattajat voivat tukea tätä prosessia sekä lapsen että vanhemman osalta. (Dalli 1999, 64.) Vanhempien ja kasvattajien välille muodostuvalla kasvatusyhteistyöllä on siten suuri merkitys pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa, mikä tekee myös tutkimukseni aiheesta merkityksellisen.

Dalli (2002, 85) on tutkinut myös kasvattajien ja äitien identiteettien muodostumista lasten varhaiskasvatuksen aloituksessa. Tutkimuksen mukaan kasvattajien toiminta varhaiskasvatuksen aloituksessa vaikutti suuresti äitien kokemusten laatuun. Kasvattajat eivät haastatteluissa huomioineet voimakasta tekojensa vaikutusta varhaiskasvatuksen aloituksessa, ja heidän puhetapansa omasta roolistaan rakensi heidän ammatillista identiteettiään itsestäänselvälle perusoletukselle oman työnsä luonteesta. (Dalli 2002, 98.) Diskurssit eli puhetaivat rakentavat kuvaa äitien roolista voimakkaina oman lapsensa elämässä, mut-

ta tässä tutkimuksessa äidit kokivat varhaiskasvatuksen aloituksessa itsensä toisinaan haavoittuvina ja epävarmoina. Sen sijaan äidit näkivät kasvattajien roolin varhaiskasvatuksen aloituksessa voimakkaana. (Dalli 2002, 98.)

Dallin (1999, 64) aikaisemmassa tutkimuksessa haastatellut äidit kokivat lapsen varhaiskasvatuksen aloituksen aikana, jolloin lapsi kohtaa uusia rutiineja ja kehittää luottamusta kasvattajiinsa. Sen vuoksi varhaiskasvattajien on tehtävä työtään näkyväksi vanhemmille ja tarjottava heille palautetta lapsen varhaiskasvatuksesta, luottamuksen rakentumisesta ja sopeutumisesta uusiin rutiineihin alkuvaiheessa, sillä se saattaa lievittää vanhempien huolia lapsen uusista kokemuksista. Varhaiskasvattajien on oltava tietoisia myös siitä, että vanhemmat haluavat toimia turvana ja tukena lapselle siirtymävaiheessa, ja tämän tulisi toimia lähtökohtana vanhempien kanssa käytävälle keskustelulle aiheesta. (Dalli 1999, 64.)

Dallin (1999; 2002) tutkimukset käsittelevät ainoastaan äitien näkökulmaa, eivätkä huomioi lainkaan perheen isän roolia. Näyttää siltä, että Suomessa myös isät osallistuvat melko aktiivisesti lastensa varhaiskasvatukseen. Myös omassa tapaustutkimuksessani pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa olivat mukana sekä äiti että isä.

Siirtymä merkitsee varhaiskasvatuksessa kulttuurin ja oman aseman muutosta, kun lapsi poistuu omalta mukavuusalueeltaan jättäen vanhemmat ja kodin ja kohtaamalla tuntemattoman ympäristön. Siirtymä voi kuitenkin olla jännittävää aikaa myös lasta tukeville yhdessä työskenteleville aikuisille, ja sekä lapsi että vanhemmat voivat kokea sen positiivisena asiana. (Fabian 2007, 7.) Varhaiskasvattajien yhteistyö vanhempien kanssa positiivisessa ilmapiirissä – koskien yhteisiä tavoitteita, arvoja ja odotuksia – tukee lapsen siirtymää päiväkotiin (Fabian 2007, 11).

Myös Dallin (1999, 64) mukaan yhteistyö vanhempien kanssa ja keskustelu päiväkodin käytännöistä tukevat lapsen varhaiskasvatuksen aloitusta. Hänen mukaansa kasvattajien tulee aktiivisesti tehdä vanhemmille työtään näkyväksi koskien lapsen tarpeita, luottamuksen rakentumista ja päiväkodin rutiineja. Suomessa ja maailmallakin lapsen siirtymiseen varhaiskasvatukseen sisältyy useimmiten myös vanhemman ja lapsen yhteinen tutustumiskäynti tai -jakso päiväkodissa ennen aloitusta, ja aloituskeskustelussa varhaiskasvatuksen työn-

tekijät saavat lapsesta tietoja, jotka auttavat kasvattajaa rakentamaan suhdettaan lapseen ja vastaanottamaan lapsen päiväkotiin (Kaskelan ja Kekkonen 2006, 43).

3. KASVATUSYHTEISTYÖN TARKASTELU

Suomessa varhaiskasvatusta ohjaa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016, 32), jonka mukaan huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on varhaiskasvatuksessa tärkeää. Huoltajien ja kasvattajien yhteistyön tavoitteena on heidän yhteinen sitoutumisensa lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Kasvatusyhteistyötä tukevat asiakirjan mukaan myös vanhempien ja kasvattajien välisen luottamuksen rakentaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32–33.)

Kasvatusyhteistyötä on Suomessa tutkittu sekä vanhempien että kasvattajien näkökulmista. Tässä kappaleessa käyn aluksi läpi, mitä kasvatusyhteistyöllä tarkoitetaan. Sen jälkeen käsittelen vanhemman näkökulmaa painottavia tutkimuksia Suomesta ja maailmalta, joista siirryn kasvattajien näkökulmaa tarkasteleviin tutkimuksiin. Lopuksi tarkastelen vielä siirtymätilanteiden tutkimusta kasvatusyhteistyön kannalta. Siirtymätilanteita käsittelevässä alaluvussa olen käyttänyt olennaisena lähteenä vanhempaa tutkimusartikkelia 1990-luvun alusta. Koin tämän sisällyttämisen tutkimukseeni tutkimusaiheen kannalta keskeiseksi ja merkitykselliseksi, sillä kasvatusyhteistyötä ei ole tutkittu siirtymätilanteiden osalta kovinkaan paljon.

3.1. Kasvatusyhteistyö käsitteenä

Vanhempien ja varhaiskasvatuksessa työskentelevien kasvattajien välistä kasvatusyhteistyötä on tarkasteltu erilaisista näkökulmista. Poikosen ja Lehtipään (2009, 71) mukaan vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien vuorovaikutussuhteisiin on liittynyt eri aikoina useita erilaisia painotuksia, ja käsitteitä on käytetty moninaisesti. Vuorovaikutuksesta on käytetty useita käsitteitä, kuten tukeminen, kumppanuus ja yhteistyö (Karila 2006, 92). Onnismaan (2010, 256) mukaan aikaisemmin käytetty kasvatuskumppanuuden käsite voi olla ongelmallinen osana julkista palvelujärjestelmää, jossa kumppanuus ei perustu vapaaehtoisuuteen tai valintaan kummankaan osapuolen taholta. Hänen mukaan-

sa käsite saattaa olla liian intiimi kuvaamaan kuntalaisen ja julkisten palvelujen välistä suhdetta.

Nykyään onkin alettu jälleen puhua kasvatusyhteistyöstä, mutta osassa tutkimuksessani viitatuista tutkimuksista puhutaan vielä käsitteenä kasvatuskumppanuudesta. Uudistetussa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 33) käytetään kasvatusyhteistyön käsitettä puhuttaessa huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä, ja tätä käsitettä käytän myös omassa tutkimuksessani. Onnismaan (2010, 259) mukaan yhteistyö on toiminnallinen käsite, jossa huomio suuntautuu eri osapuolia yhdistävään tekemiseen, kuten lapsen hyvinvoinnin edistämiseen.

Kaskela ja Kekkonen (2006, 5; 44) käyttävät vanhempaa käsitettä kasvatuskumppanuus, jossa on kyse varhaiskasvatuksen kasvattajien ja vanhempien välisestä keskinäisestä vuorovaikutuksesta, joka on vastavuoroista ja rakentuu prosessina koko lapsen varhaiskasvatuksen ajan. Poikosen ja Lehtipään (2009, 81) mukaan kasvatuskumppanuuden lähtökohtana ovat vanhempien vastuu lapsen kotona tapahtuvasta hoidosta ja kasvatuksesta sekä varhaiskasvatuksen kasvattajien vastuu hoidosta ja kasvatuksesta lapsen päiväkotipäivän aikana. Vanhempien ja päiväkodin kasvattajien samantarvoiset, mutta sisällöltään erilaiset tiedot lapsesta yhdistyvät tavalla, joka kannattelee lapsen hyvinvointia (Kaskela & Kekkonen 2006, 17). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 33) mukaan huoltajien kanssa keskustellaan kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista. Vanhempien ja kasvattajien jakamassa kasvatustehtävässä on siis kyse molempien asiantuntemuksen yhdistämisestä, sillä molemmilla on erilaista tietoa lapsen kehityksestä ja kasvatuksesta omista lähtökohdistaan käsin (Poikonen & Lehtipää 2009, 81).

Vanhempien ja kasvattajien vuorovaikutussuhde alkaa toisiinsa tutustumisen kautta, jolloin molemmat rakentavat kuvaa siitä, voiko toiseen luottaa (Karila 2006, 97). On tärkeää, että vanhempien ja kasvattajien välisessä vuorovaikutuksessa tietoa vaihdetaan avoimesti, ja että heidän välillään on olemassa tunne luottamuksesta (Raikes & Edwards 2009, 51). Poikosen ja Lehtipään (2009, 74) mukaan kumppanuussuhteen kehittymiseen vaikuttaa se, millaisena vanhemmat ja kasvattajat näkevät oman roolinsa yhteisessä kasvatustehtävässä

ja painottuuko kumppanuudessa asiantuntija-, vanhempi- vai kumppanuuskeskeisyys.

Kasvatuskumppanuutta ohjaavia periaatteita ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi (Kaskela & Kekkonen 2006, 32–38). Feagansin ja Manloven (1994, 601) mukaan keskustelemalla toistensa kanssa vanhemmat ja kasvattajat voivat kehittää ymmärrystään rooliensa ja erilaisten kasvatusympäristöjen samankaltaisuuksia ja eroja kohtaan. Tutkijoiden mukaan ymmärrys lisääntyy, jos vanhemmille ja kasvattajille annetaan mahdollisuus nähdä lapsi molemmissa kasvatusympäristöissä – vanhempien vieraillessa päiväkodissa ja kasvattajien vieraillessa lapsen kotona.

Raikesin ja Edwardsin (2009, 55) mukaan kasvatusyhteistyö edellyttää, että kasvattajat ottavat huomioon vanhempien henkilökohtaiset ja kulttuuriset arvot. Heidän mukaansa kasvattajien ja vanhempien tulisi vastavuoroisesti sitoutua jakamaan näkemyksiään ja tietoa, joka tukee pienen lapsen hyvinvointia. Vanhempien ja kasvattajien välisen yhteistyön ajatellaan vähentävän kodin ja päiväkodin välistä epäjatkuvuutta ja siten myös tukevan lapsen kasvua, oppimista ja kehitystä (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala 1998, 128).

Vanhempien käsitykset vuorovaikutuksesta päiväkodin kasvattajien kanssa heijastuvat vanhempien odotuksiin ja siihen, millaiseksi he ymmärtävät oman osallisuutensa vuorovaikutuksessa (Karila 2006, 96). Owenin, Waren ja Barfootin (2000, 413) mukaan vanhemman ja kasvattajan välinen vuorovaikutus, erityisesti lapsen kokemuksia ja käytöstä koskien, on keino linkittää koti ja varhaiskasvatusympäristön konteksti toisiinsa ja rikastuttaa kasvattajien ja vanhempien kykyä tarjota tukevaa ja sensitiivistä hoivaa lapselle.

Tiilikka (2005, 58) toteaa väitöskirjassaan, että suomalaisen päiväkotinstituution ja lasten vanhempien yhteistyön lähtökohtana on vanhempien tietämys siitä, millaista kasvatusta heidän lapsensa saa, ja vanhempien tulee myös saada vaikuttaa lapsensa saamaan kasvatukseen. Hänen mukaansa lapselle tulee tarjota johdonmukaista kasvatusta siten, että nämä kaksi erilaista ympäristöä – koti ja päiväkoti – muodostavat turvallisen kokonaisuuden, ja joilla on erilaisuudestaan huolimatta yhdensuuntaiset tavoitteet. Myös Hujalan ym. (1998, 131) mukaan molemminpuolisen yhteistyön lähtökohtana on vanhempien ja kasvattajien tasa-arvoinen vuorovaikutus. Heidän mukaansa varhaiskasvatuk-

sen suunnittelussa onkin välttämätöntä yhdistää vanhempien asiantuntemus omasta lapsestaan sekä kasvattajien koulutuksen ja työkokemuksen kautta omaksuma asiantuntemus.

3.2. Kasvatusyhteistyö vanhempien näkökulmasta

Alasuutari (2003b, 359) tarkastelee tutkimuksessaan institutionaalisen varhaiskasvatuksen merkitystä vanhempien puheessa. Hänen tutkimuksessaan puhe-tavat tuottavat selvän rajan kotikasvatuksen ja institutionaalisen kasvatuksen välille ja korostavat asiantuntijuuden merkitystä lapsen kehityksessä varhaiskasvatuksessa. Väitöskirjassaan Alasuutari (2003a, 15; 164) puolestaan tarkastelee samaa aihepiiriä vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhteen kannalta vanhempien puheissa, joissa painottuu yhtä lailla asiantuntijuuden merkitys kasvatuksessa ja kasvatustoiminnan tavoitteellisuus. Vanhemmat määrittelevät tulkinnoissaan kasvattajat lapselle tärkeiksi ja kasvatusinstituutiot merkittäviksi toiminnan alueiksi lapsen elämässä asettaen siten kasvattajat vastuulliseen rooliin lapsen kehityksessä (Alasuutari 2003a, 165). Kasvatuskumppanuudessa ammattilaisen asiantuntemusta ei häivytetä, mutta huomiota kiinnitetään siihen, miten varhaiskasvattaja tuo tietonsa vanhempien käyttöön. Kumppanuuden pohjana on molemminpuolinen kunnioitus ja vastuun jakaminen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 19.) Poikosen ja Lehtipään (2009, 82) mukaan kasvatusyhteistyö edellyttää vanhempien kuulemista ja ymmärretyksi tulemis- ta asioissa, jotka koskevat heidän omaa lastaan.

Molemmat Alasuutarin tutkimukset keskittyvät esikoulu- ja kouluikäisten lasten vanhempiin. Alasuutarin (2003a, 165) mukaan vanhempien tulkinta lapsen kasvatuksesta projektina kertoo siitä, että kasvatus on ammatillistunut nyky-yhteiskunnassa. Tutkimuksessani tarkoituksena onkin selvittää myös vanhempien roolia oman lapsensa varhaiskasvatuksessa kasvattajien kanssa tapahtuvassa kasvatusyhteistyössä. Vanhemmat määrittelevät itsensä asiantuntijoiksi puhuttaessa perheestä tai omasta vanhemmuudestaan, jolloin tiedon kokemuksellisuus asettaa heidät kasvattajaa merkittävämpään asemaan. Tällöin vanhempien ja kasvattajien välinen suhde voidaan tulkita tasavertaisemmaksi kuin lasta koskevissa asioissa. (Alasuutari 2003a, 167.)

Kasvatuskumppanuudessa päiväkodin työntekijä asettuu vanhemman rinnalle luoden vanhemmalle kokemuksen yhteisymmärryksestä yhdessä vanhemman kanssa lapsen asioita koskien (Kaskela & Kekkonen 2006, 20). Vanhempien yhteistyövalmiudet henkilökunnan kanssa ovat kuitenkin erilaisia. Tauriainen (2000, 11) väitöskirjassa tutkittiin päiväkodin kasvattajien ja vanhempien laatuajattelua. Vanhempien asennoitumisesta päiväkodin kanssa tehtävään yhteistyöhön muodostui neljä vanhempien roolityyppiä: täysvaltaiset, avustavat, ulkopuoliset ja kuluttajavanhemmat. *Täysvaltaiset* vanhemmat ovat valmiita jakamaan omia kasvatusnäkemyksiään ja osallistumaan päiväkodin toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja päätöksentekoon täysvaltaisesti. (Tauriainen 2000, 192.) *Avustavat* vanhemmat puolestaan ovat valmiita avustamaan päiväkodin toiminnallisissa tapahtumissa ja osallistuvat lapsikohtaiseen suunnitteluun, mutta luottavat kasvattajien asiantuntemukseen, kun taas *ulkopuoliset* vanhemmat haluavat kontaktinottoa ainoastaan silloin, jos lapsella on jotain normaalista poikkeavaa. *Kuluttajavanhemmat* puolestaan esittävät toiveitaan ja suorittavat arviointia yksisuuntaisesti ilman dialogia päiväkodin kasvattajien kanssa. (Tauriainen 2000, 192.)

Owen, Ware ja Barfoot (2000, 413) totesivat kolmevuotiaiden lasten äitien ja kasvattajien välistä kommunikaatiota käsittelevässä tutkimuksessaan, että suurempi lasta koskeva kommunikaatio äitien ja kasvattajien välillä oli yhteydessä sensitiivisempään ja lasta enemmän tukevaan lapsen ja kasvattajan väliseen vuorovaikutukseen. Heidän tutkimuksessaan äidit, jotka osoittivat enemmän kasvatusyhteistyötä tukevaa käytöstä päiväkodin kasvattajia kohtaan, olivat tukevampia ja sensitiivisempiä myös omaa lastaan kohtaan. Owenin, Waren ja Barfootin (2000) tutkimuksessa ei käsitelty lainkaan isien näkökulmaa. Ghazvinin ja Readdickin (1994, 219) mukaan vanhemmat, jotka arvostavat kasvokkaista kontaktia, saattavat yrittää kommunikoida kasvattajien kanssa kasvokkain toistuvammin, kuin ne vanhemmat, jotka pitävät sitä vähemmän tärkeänä. Nykyään ihmisten välinen kommunikointi on siirtynyt yhä enemmän virtuaaliseksi kuin kasvokkain tapahtuvaksi, joten kasvokkaisilla kontakteilla on nähdäkseni oma arvonsa. Tutkimuksessani lapsen päivittäisissä tuonti- ja hakutilanteissa vanhemmat ja kasvattajat kohtasivat toisensa aina kasvotusten.

Tutkimuksessaan Poikonen ja Lehtipää (2009, 75) selvittivät varhaiskasvatustikäisten lasten vanhempien tyytyväisyyttä yhteistyöhön ja kasvatuskumppanuuteen. Heidän tutkimuksensa osoitti, että vanhemmat olivat varsin tyytyväisiä lapsensa varhaiskasvatukseen sekä yhteiseen kasvatustyöhön varhaiskasvatuksen kasvattajien kanssa. Tiilikka (2005) puolestaan tutki väitöskirjassaan äitien näkemyksiä hyvästä päiväkotikasvatuksesta Suomessa. Äidit toivat kasvatusyhteistyön osalta esille luottamuksen ja avoimuuden asioiden hoidossa. Yhteistyön edellytyksenä pidettiin keskusteluilmapiiriä, joka tukee tunnetulla vanhempien kokemuksilla osallisuudesta kasvatusyhteistyöhön. (Tiilikka 2005, 160.) Tutkimuksessa haastatellut äidit kokivat yhteistyömahdollisuutensa pääsääntöisesti myönteisinä ja kuvailivat kasvattajien toimintatapaa luonnolliseksi. Luottamuksellisen ilmapiirin lähtökohtina pidettiin erityisesti kasvattajien yhteistyötaitoa ja ammatillisuutta vuorovaikutuksen edistämiseksi (Tiilikka 2005, 161).

3.3. Kasvatusyhteistyö kasvattajien näkökulmasta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 33) mukaan kasvatusyhteistyön tulee olla vuorovaikutteista, ja se edellyttää varhaiskasvatuksen kasvattajilta aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Myös Kaskelan ja Kekkonen (2006, 20) mukaan aloite kasvatuskumppanuuden rakentamisesta ja ylläpitämisestä on varhaiskasvattajilla. Kasvattaja voi omalla esimerkillään ja myönteisyydellään rohkaista vanhempaa kysymään ja keskustelemaan lapsen liittyvistä asioista (Kaskela & Kekkonen 2006, 44). Raikesin ja Edwardsin (2009, 52) mukaan kasvattajien tulee johtaa tätä kahdensuuntaista kommunikaatiota, mutta olla myös vastaanottavaisia vanhempien aloitteille pienten lasten varhaiskasvatusta koskien.

Ghazvini ja Readdick (1994, 207) tutkivat vanhempien ja kasvattajien välistä vuorovaikutussuhdetta kyselytutkimuksessa, jossa kasvattajat määrittelivät kaikki vanhempien ja kasvattajien väliset kommunikoinnin muodot toistuvammin tapahtuviksi ja tärkeämmiksi kuin kyselyyn vastanneet vanhemmat. Kasvattajat saattoivat kuitenkin kokea vastauksissaan kommunikoinnin määrän suureksi, koska he kommunikoiivat päivittäin jopa yli 20:n vanhemman kanssa.

Päivittäinen kuulumisten vaihto yksittäisen vanhemman kanssa saattoi siitä huolimatta kuitenkin olla vähäistä. (Ghazvini & Readdick 1994, 218.)

Cottle ja Alexander (2014, 637) ovat tutkineet vanhempien kanssa muodostuvaa kasvatusyhteistyötä ja varhaiskasvatuspalveluiden laatua varhaiskasvattajien näkökulmasta Englannissa. Vaikka kasvattajat pitivät vanhempien kanssa muodostuvaa kasvatusyhteistyötä olennaisena osana varhaiskasvatuspalveluja, kasvatusyhteistyö itsessään ymmärrettiin hyvin erilaisin tavoin. Kasvattajien näkemyksiin vaikuttivat vallitsevien menettelytapojen diskurssit sekä heidän henkilökohtainen työhistoriansa ja oletuksensa oman toimintaympäristönsä prioriteeteista. (Cottle & Alexander 2014, 637.) Kasvattajat pitivät hyviä vanhempien ja kasvattajien välisiä suhteita laadun mittarina varhaiskasvatuksessa (Cottle & Alexander 2014, 638). Jotta vanhempien näkemykset tulevat kuulluksi, kasvattajien haasteena on irrottautua omasta työhistoriastaan nousevista näkemyksistä (Kaskela & Kekkonen 2006, 28).

Myös Alasuutari (2010, 149) on tutkinut varhaiskasvatuksen kasvattajien puhetapoja kasvatuskumppanuuden toteutumisesta vanhempien ja kasvattajien välillä varhaiskasvatuksessa ja sitä, miten kasvatuskumppanuutta käytännössä toteutetaan. Tutkimustulosten mukaan kasvattajien ajatukset vanhempien ja kasvattajien välisestä yhteistyöstä eivät ole johdonmukaisia. Vertikaalisessa kehyksessä yhteistyö nähdään hierarkkisenä suhteena, mutta horisontaalisessa kehyksessä rinnakkainen asiantuntijuus ja läheisyys korostuvat. (Alasuutari 2010, 149.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 33) mukaan lasten päivittäiset kokemukset jaetaan varhaiskasvatuksessa vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on syventää vanhempien ja kasvattajien kohtaamisia ja pyrkiä aitoon dialogiin heidän välillään (Kaskela & Kekkonen 2006, 17). Suomalaiset tutkimustulokset eroavat tutkimuksesta Uudessa-Seelannissa, jossa varhaiskasvattajat puolestaan kokivat keskustelun henkilökohtaisista aiheista vanhempien kanssa epäammattimaisena käytöksenä (Dalli 2008, 177). Eri maiden välillä kasvatusyhteistyössä voi siis olla nähtävissä kulttuurisia eroja. Alasuutarin (2010, 158) tutkimus korostaa vuorovaikutustaitojen tärkeyttä osana tämänpäivän ammatillista asiantuntijuutta suomalaisessa varhaiskasvatuksessa, jossa lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelu edellyttää myös perheen

asioista keskustelua vanhempien kanssa. Kertomalla vanhemmille hoitopäivän aikana kertyneitä lapsen kokemuksia, tunteita ja elämyksiä, kasvattaja antaa vanhemmille mahdollisuuden eläytyä siihen osaan lapsen elämää, jossa vanhempi ei itse voinut olla läsnä. Kasvattajien ja vanhempien välinen luottamus on tärkeää, jotta vanhempi voi kokea olonsa huolettomaksi lapsen päiväkotipäivän aikana, ja ristiriitatilanteissa vaikeitakin asioita on helpompi ottaa puheeksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 21.)

Varhaiskasvattajien näkökulmaa kasvatusyhteistyöhön on tutkittu myös viisi Euroopan maata yhdistäneessä tutkimuksessa, jossa myös Suomi oli osallisena. Suomen lisäksi tutkimukseen osallistuivat Norja, Liettua, Viro ja Portugali. (Hujala, Turja, Gaspar, Veisson & Waniganayake 2009, 57.) Tutkimus osoittaa, että kasvattajien lähestymistavat kasvatusyhteistyöhön eroavat maiden välillä sekä myös maiden sisäisesti, ja vanhempien kyky kehittää ja ylläpitää kasvatusyhteistyötä kasvattajien kanssa vaihtelee. Varhaiskasvattajien ammatillisessa asemassa on eroa maiden välillä, mikä vaikuttaa vanhempien rooliin kasvatuskumppanuuden toteutumisessa varhaiskasvatuspalveluissa. (Hujala ym. 2009, 57.)

3.4. Siirtymätilanteiden merkitys kasvatusyhteistyössä

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 33) mukaan yhteistyön merkitys vanhempien kanssa on erityisen tärkeää siirtymävaiheessa, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa, ja kasvattajien sekä vanhempien väliset päivittäiset keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle. Päivittäisiä kohtaamisia kasvattajien ja vanhempien välillä tapahtuu lasten tuonti- ja hakutilanteissa. Lapsen kannalta on merkityksellistä, kuinka siirtymätilanteet, kuten päivittäinen päiväkotiin tulo ja lähtö hoidetaan (Kaskela & Kekkonen 2006, 23).

Kasvatusyhteistyö edellyttää vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden halua pitää toisiaan ajantasalla lapsen liittyvistä asioista päivittäin (Poi-konen & Lehtipää 2009, 81). Kasvattajien ja vanhempien välinen yhteinen vuoropuhelu tapahtuu päivittäisissä kohtaamisissa vanhemman tuodessa ja hakies-sa lastaan päiväkodista (Kaskela & Kekkonen 2006, 44). Endsley ja Minish

(1991, 119) ovat tutkineet aamu- ja iltapäivisin tapahtuvia lasten siirtymiä päiväkodilla ja kasvattajien sekä vanhempien välistä kommunikointia näissä tilanteissa. Heidän mukaansa siirtymätilanteista kaksi kolmasosaa johti kasvattajien ja vanhemman väliseen kommunikaatioon, josta puolet oli rutiininomaista ja käsitteli tyypillisesti tiedonantoa tai tiedon kysymistä lapsen käytöksestä, terveydestä tai hoitopäivästä.

Edellä mainitun tutkimuksen keskustelujen aika-analyysi osoitti, että kasvattajat olivat paremmin tavoitettavissa aamuisten siirtymien aikana, kun taas vanhemmilla oli paremmin aikaa keskusteluille iltapäivisin (Endsley & Minish 1991, 119). Kyseisestä Yhdysvalloissa toteutetusta tutkimuksesta voi päätellä, että vanhemmat kiirehtivät aamupäivisin töihin, ja iltapäivällä puolestaan ryhmässä saattaa olla paikalla enemmän lapsia ja vähemmän kasvattajia. Tästä johtuen kasvattajilla ei välttämättä riitä aikaa keskusteluille. Voisi olettaa, että myöskään Suomessa vanhempien ja kasvattajien keskustelutarpeet eivät siten välttämättä aina kohtaa päiväkodin arjessa.

Endsleyn ja Minishin (1991, 119) mukaan pienten lasten ryhmissä kasvattajat ja vanhemmat kävivät enemmän keskustelua siirtymien aikana kuin esikouluryhmissä, ja pienten päivähoitoryhmissä tarve vanhempien ja kasvattajien väliselle keskustelulle oli suurempi. Nämä keskustelut olivat pidempiä, toistuvampia, tarpeellisia, vakituisia ja vähemmän rutiininomaisia kuin esikoulu-ryhmässä, ja erityisesti lasten käytöksestä keskusteltiin pienten lasten ryhmässä useammin. Tutkijoiden mukaan oli yllättävää, että pienten lasten ryhmän kasvattajat kysyivät vanhemmilta useammin tietoa, vaikka voisi olettaa pienten lasten vanhempien kysyvän tietoa useammin, koska heidän kokemuksensa vanhemmuudesta ovat uusia. (Endsley & Minish 1991, 133.)

Rimm-Kaufmanin & Piantan (1999, 426) tutkimustulokset poikkesivat Endsleyn ja Minishin (1991) tutkimuksen tuloksista, sillä heidän tutkimuksessaan puolestaan varhaiskasvatuksessa pienempien lasten ryhmissä varhaiskasvattajat kommunikoivat vanhempien kanssa vähemmän kuin esikouluryhmässä. Kyseisessä tutkimuksessa ei kuitenkaan tutkittu pelkkiä siirtymätilanteita, vaan myös puhelinkeskusteluja ja kotikäyntejä, ja lisäksi tutkimustapana olivat varhaiskasvattajien päiväkirjat (Rimm-Kaufman & Pianta 1999, 431; 433). Siten tutkimustapa erosi Endsleyn ja Minishin (1991) tutkimuksesta.

Kyseisessä Rimm-Kaufmanin ja Piantan (1999, 431; 433) tutkimuksessa esikouluun verrattuna pienempien lasten ryhmässä kontaktit vanhempien kanssa koskivat tietojen vaihtoa, perheen tukemista tai käytösongelmia. Tutkimuksessa esikoulussa keskustelut puolestaan olivat sävyiltään positiivisempia. Pienten lasten ryhmässä kontaktit olivat esikouluryhmään verrattuna hyvin lyhytkestoisia ja tapahtuivat yleensä päiväkodilla lasten tuonti- tai hakutilanteissa. (Rimm-Kaufman & Pianta 1999, 431; 433.) Edeltävät tutkimukset osoittavat, että tutkimustulokset saattavat poiketa toisistaan paljonkin erilaisista tutkimusmenetelmistä riippuen. Lisäksi molemmat tutkimukset on toteutettu 1990-luvun puolella, joten vanhempien ja kasvattajien väliset suhteet saattavat erota toisistaan nykyään muistakin syistä.

Suomessa ja maailmallakin kasvatusyhteistyön rakentuminen alkaa usein jo tutustumiskäynnillä ennen edellä kuvattuja siirtymätilanteita. Ennen varhaiskasvatuksen aloitusta päiväkodin kasvattaja saattaa käydä lapsen kotona keskustelemassa vanhempien kanssa varhaiskasvatuksen aloituksesta. Vastavasti vanhemmat saattavat käydä lapsen kanssa tutustumassa päiväkotiin ennen varhaiskasvatuksen aloitusta. Kasvatusyhteistyötä toteutetaan myös vanhempien ja kasvattajien välisissä kasvatustilaisuuksissa laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ja esikoulussa lapsen esiopetussuunnitelmaa. Nämä keskustelut toteutetaan kuitenkin vasta silloin, kun lapsen varhaiskasvatuksen aloituksesta on kulunut jo jonkin verran aikaa. Yleensä nämä keskustelut käydään muutaman kuukauden kuluttua lapsen aloituksesta varhaiskasvatuksessa (Kaskela & Kekkonen 2006, 45). Kuten jo aikaisemmin on tullut esille, vanhemmat jakavat tietoa perheen kasvatuskäytännöistä vapaamuotoisesti, kun kasvattajien ja pienen lapsen vanhempien välillä vallitsee hyvä suhde (Raikes & Edwards 2009, 54).

3.5. Kasvatusyhteistyön monet merkitykset

Aikaisempien tutkimusten perusteella on nähtävissä, että kasvatusyhteistyö ei ole käsitteenä yksiselitteinen, ja sekä varhaiskasvattajat että vanhemmat antavat sille useita erilaisia ja toisistaan eroavia merkityksiä. Myös eri maiden kulttuuritaustat vaikuttavat käsityksiin kasvatusyhteistyöstä ja siitä, millainen keskuste-

lu on vanhempien kanssa sopivaa. Kasvatusyhteistyötä on tutkittu laajemmin varhaiskasvattajien näkökulmasta, joten tutkimusta vanhempien näkökulmasta tarvitaan lisää. Sen vuoksi vanhempien näkökulman mukaan tuominen tähän tutkimukseen onkin tärkeää. Hamiltonin, Roachin ja Rileyn (2003, 232) mukaan ei ole olemassa yksittäistä parasta käytäntöä vanhempia ja perheitä koskien, vaan paremminkin useita vaihtoehtoisia onnistumisen polkuja. Heidän mukaansa olennaisin asia, jonka voimme oppia varhaiskasvatuksessa, eivät ole tarkat omaksutut käytännöt, vaan pikemminkin jokaisen päiväkodin sitoutuminen ja halu kokea sekä löytää omia ratkaisujaan vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle.

Hujalan ym. (2009, 71) viiden maan vertailututkimuksen perusteella Suomessa vanhemmat nähtiin vähiten osallistuvana kumppanina lapsen varhaiskasvatuksessa, ja Suomessa yhteistyön muodot olivat selkeämmin opettajajohdoisia kuin muissa tutkimukseen osallistuneissa maissa. Tutkimuksen toteutuksen aikaan Suomessa alle esikouluikäisten varhaiskasvatus kuului vielä Sosiaalija terveysministeriön alaisuuteen, mikä on saattanut vaikuttaa siihen, että varhaiskasvatus nähtiin sosiaalipalveluna vanhemmille eikä koulutuksen ensiasteena tai elinikäisenä oppimisena. Varhaiskasvattajat saattoivat sen vuoksi kokea vanhemmat palvelun asiakkaina ja itsensä auttavina ammattilaisina, sillä Suomessa panostettiin tutkimuksen muita maita enemmän varhaiskasvattajien ammatillisiin kykyihin kohdata myös haastavia perheitä. (Hujala ym. 2009, 72.)

Alasuutarin (2003a, 165–166) mukaan kasvatuksen tutkimuksen lisääntyminen ja median rooli edistävät tulkintojen juurtumista arkipäiväisiksi kulttuurisiksi tulkinnoiksi. Yhteiskunnallisilla kasvattajilla on tietoa ja valtaa, kun taas vanhemmat ovat neuvottavia ja opastettavia (Alasuutari 2003a, 166). Koska varhaiskasvatuspalvelut ovat nykyään Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuudessa, varhaiskasvatuksessa työskentelevien näkökulmat kasvatusyhteistyöhön ovat saattaneet muuttua. Tästä syystä oma tutkimukseni saattaa tuoda esiin uudenlaisia näkökulmia kasvatusyhteistyöhön myös varhaiskasvattajien kanalta. Varhaiskasvatus on Suomessa murrosvaiheessa myös vuonna 2016 uudistuneen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä, joten kasvatusyhteistyö saattaa mahdollisesti muovautua uusien linjausten myötä vähemmän kasvattajajohtoiseksi.

Tiilikan (2005, 172) mukaan tasavertaiseen kumppanuuteen ja vuorovaikutukseen perustuva suhde vaatii aikaa ja pitkäjänteisyyttä. Hänen mukaansa vanhempien kokemuksellinen tieto omasta lapsestaan saadaan kasvattajien käyttöön yhteistyön tuloksena. Tutkimuksessani havainnoitu ajanjakso on rajallinen, ja tutkittavien välinen kasvatusyhteistyö jatkaa rakentumistaan vielä tutkimuksen jälkeenkin.

4. TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Kasvatusyhteistyön rakentuminen ja sen onnistuminen ovat olennaisessa osassa pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa. Kasvattajien ja vanhempien välisellä suhteella on vaikutusta varhaiskasvatukseen siirtymän onnistumiseen. Myös Brookerin (2008, 42) mukaan moni näkökulma lapsen siirtymässä riippuu siitä, millaiseksi lapsiryhmän kasvattajien ja vanhempien välinen suhde muodostuu.

Rimm-Kaufmanin ja Piantan (2000, 505–506) mukaan on olemassa tarvetta tutkimukselle ja menettelytavoille, jotka mukautuvat erilaisiin yhteiskunnan ympäristöihin ja tarkastelevat, kuinka nämä puitteet vaikuttavat lapsiin ja heitä ympäröiviin suhteisiin varhaiskasvatuksen aloituksessa. Tutkimukseni tehtävänä onkin selvittää varhaiskasvatusympäristössä yksivuotiaan lapsen päiväkotiryhmän kasvattajien ja lapsen vanhempien välisen kasvatusyhteistyön muodostumista, joka rakentuu pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa.

Tutkin aihetta suomalaisessa kontekstissa yksittäisenä tapaustutkimuksena. Useissa muissa maissa on tavallisempaa, että lapset siirtyvät kotoa varhaiskasvatukseen yksivuotiaina, kun taas Suomessa päiväkotiin siirrytään tavallisesti myöhemmin. Suomessa alle yksivuotiaista lapsista varhaiskasvatukseen osallistui ainoastaan 0,7 prosenttia ja 1–2-vuotiaista lapsista puolestaan 28 prosenttia vuonna 2016. Samana vuonna yli 2-vuotiaista lapsista varhaiskasvatukseen osallistui jo 54 prosenttia. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2017b.)

Koska tutkimukseni aineisto on kerätty eri ajankohtina, myös tutkimuskysymyksissäni on nähtävissä ajallinen ero. Tutkimuksessani olen asettanut tutkimuskysymykset seuraavasti:

1. Kuinka kasvatusyhteistyötä rakennetaan ennen pienen lapsen ensimmäistä päivää varhaiskasvatuksessa?
2. Kuinka kasvatusyhteistyötä rakennetaan pienen lapsen ensimmäisen kuukauden aikana varhaiskasvatuksessa?

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1. Tutkimuskohde ja lähestymistapa

Tutkimukseni lähestymistapana on laadullinen tapaustutkimus, jolle Saarela-Kinnusen ja Eskolan (2015, 181) mukaan on luonteenomaista yksityiskohtaisen ja intensiivisen tiedon tuottaminen yksittäisestä tapauksesta. Tapaustutkimus on käsitteenä monisyinen, sillä sitä voi tehdä monella tavalla, ja sen vuoksi sille ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. Olennaista tutkimukselle on se, että käsiteltävä aineisto muodostaa kokonaisuuden eli tapauksen tavalla tai toisella. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 181.) Tapaustutkimuksessa tutkimuskohteena on useimmiten tapahtumakulku tai ilmiö, ja tutkimustavan sisällä voidaan käyttää erilaisia aineistoja sekä menetelmiä. Tarkastelun kohteena on usein vain yksi tietty tapaus tai pieni joukko tapauksia. (Laine, Bamberg & Jokinen 2007, 9.)

Laineen, Bambergin ja Jokisen mukaan (2007, 10) tapaustutkijan on erotettava toisistaan tapaus ja tutkimuksen kohde, jolla viitataan siihen asiaan, jota tapaus ilmentää. Tässä tutkimuksessa tapaus on yksivuotiaan lapsen aloitustilanne päiväkodissa, mutta tutkimuksen kohteena puolestaan on vanhempien ja kasvattajien välisen kasvatusyhteistyön rakentuminen lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa.

Tapaustutkimus antaa tutkijalle mahdollisuuden säilyttää analyysissa tapahtumien merkitykselliset piirteet, kuten esimerkiksi yksilön käytöksen pienryhmätilanteessa (Yin 2009, 4). Laineen, Bambergin ja Jokisen (2007, 10) mukaan tutkimuksen päämääränä on lisätä ymmärrystä tutkittavasta tapauksesta, ja tutkijaa ajaa usein eteenpäin tieto siitä, että tapaus on jollain lailla tärkeä. Heidän mukaansa lopullinen merkitys paljastuu kuitenkin vasta tutkimuksen kuluessa.

Yinin (2009, 4) mukaan tapaustutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään monimutkaisia sosiaalisia ilmiöitä. Sen avulla on mahdollista tutkia nykyajan ilmiötä syvällisesti ja tosielämän kontekstissa erityisesti silloin, kun raja ilmiön ja kontekstin välillä ei ole selvä (Yin 2009, 18). Koska tapaustutkimus tarkastelee

usein monimutkaisia ja pitkään jatkuvia ilmiöitä, se etsii vastausta kysymyksiin kuinka, miksi ja miten (Laine, Bamberg & Jokinen 2007, 10; Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 185). Se tavoittelee kokonaisempaa ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä, kuin mitä yhteen tiedonhankintamenetelmään perustuvat tutkimukset voivat antaa. Monipuolisuus ja joustavuus ovat tapaustutkimukselle tyypillisiä piirteitä. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 189.) Tutkimuksessani onkin käytetty useampaa tiedonhankintamenetelmää – sekä haastattelua että havainnointia ja videointia.

Tutkimuksessani on myös etnografisia piirteitä, sillä Eskolan ja Suorannan (1998, 104) mukaan etnografiassa havainnointi tapahtuu sosiaalisen todellisuuden luonnollisissa olosuhteissa. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimusprosessissa tutkimus ja aineiston keruu tapahtuvat kentällä (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 10). Saarela-Kinnunen ja Eskolan (2015, 181) mukaan tapaustutkimusta ei kannata suoraa yhdistää etnografiaan, mutta etnografiaa voidaan hyvin käyttää tapaustutkimuksessa. Etnografia viittaa sanana ihmisistä kirjoittamiseen, ja sen tarkoituksena on havainnoinnin kautta ymmärtää ja kuvata tutkittavaa yhteisöä tai ryhmää (Metsämuuronen 2008, 20).

Etnografisen tutkimuksen perustana on vuorovaikutus tai kokonaisvaltainen kontekstointi (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 10). Eskolan ja Suorannan (1998, 106) mukaan etnografia on myös kokemalla oppimista, ja tutkija elää tutkimassaan yhteisössä sen arkipäivää tietyn ajanjakson ajan päästäkseen sisälle yhteisöön. Heidän mukaansa tavoitteena on oppia yhteisön kulttuuri, ajattelu- ja toimintatapoja sisältäpäin ja kuvata erilaisia toiminnallisia käytäntöjä.

Etnografista tutkimusotetta voidaan soveltaa esimerkiksi haluttaessa ymmärtää tietyn koulun tai laitoksen toimintaa ja sen ihmissuhteita sekä toiminnan organisointia. Tutkija tarkkailee tilanteita ja pyrkii monella tavalla saamaan tietoa ilmiöstä. (Metsämuuronen 2008, 21.) Hämeenahon ja Koskinen-Koiviston (2014, 10) mukaan etnografinen tutkimus on vaikuttavaa toimintaa, jonka tarkoituksena on tuottaa todellisuutta ja vaikuttaa ympäristöön. Tutkija voi olla havainnointitilanteessa joko tutkijan tai toimijan roolissa (Metsämuuronen 2008, 43). Tutkimukseeni liittyen olen ollut päiväkodilla hankkimassa videointiaineistoa kolmen erillisen päivän aikana tutkijan roolissa.

5.2. Tutkimukseen osallistujat

Tutkimukseeni osallistuivat yhden varhaiskasvatuksessa aloittavan yksivuotiaan lapsen vanhemmat sekä kyseisen perheen lapsen päiväkotiryhmän kolme kasvattajaa Keski-Suomesta. Kasvattajista yksi oli lastentarhanopettaja, jolla oli sosionomin koulutus. Kaksi muuta kasvattajaa puolestaan työskentelivät päivähoitajina, ja he olivat koulutustaustaltaan lähihoitajia. Kaikkia tutkimukseeni osallistujia haastattelin teemahaastatteluin. Lisäksi käytin tutkimuksessani haastatteluaineiston lisäksi havainnoiteja, joiden apuvälineenä käytin videointia. Näissä tilanteissa myös perheen lapsi oli osallisena.

Koska laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan muun muassa erilaisia ilmiöitä, tutkittavien valinnan ei tule olla satunnaista, vaan tilanteeseen sopivaa ja harkittua (Tuomi & Sarajärvi 2002, 88). Kansainvälisen tutkimusprojektin kannalta tutkimuksen kohteeksi valittiin perhe, jonka varhaiskasvatuksessa aloittavan lapsen ikä oli aloitushetkellä korkeintaan 1,5 vuotta. Näin toimittiin jokaisessa tutkimukseen osallistuvassa maassa. Tässä tapauksessa lapsen ikä oli varhaiskasvatuksen aloitushetkellä 12 kuukautta. Vanhempien koulutustaustalla tai iällä ei puolestaan ollut tutkimuksen kannalta merkitystä, joten ne eivät vaikuttaneet tutkimukseen osallistujien valintaan. Tutkimukseen osallistujien valinta vaati osaltaan pitkän prosessin, jotta löysin tutkimukseen sopivan perheen sekä päiväkodin, jotka antoivat suostumuksensa tutkimukseen osallistumiselle. Kuten jo aikaisemmin tutkimuksessani tuli esille, pitkä prosessi johtui osittain myös siitä, että alle 1,5-vuotiaiden lasten määrä on päiväkodeissa jo lähitökohtaisesti vähäinen, ja pieniä lapsia aloittaa varhaiskasvatuksessa harvemmin.

5.3. Aineiston keruu

Saarela-Kinnusen ja Eskolan (2015, 181) mukaan tapaustutkimuksen aineistonkeruussa käytetään useita menetelmiä. Havainnointi- ja haastatteluaineistot puolestaan ovat etnografisen tutkimuksen keskeinen runko (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 16). Tutkimusmenetelminä käytin varhaiskasvatuksessa aloittavan lapsen vanhempien sekä lapsen päiväkotiryhmän kasvattajien

teemahaastatteluja sekä havainnointia, jonka apuna käytin videointia. Yinin (2009, 106; 110) mukaan haastattelut ovat yksi tärkeimmistä lähteistä tapaustutkimuksessa, ja havainnointi puolestaan tuo uusia ulottuvuuksia kohteena olevan ilmiön ymmärrykseen. Lisäksi hyödynsin tutkimuksessani tutkimuksen kohteena olevan päiväkodin varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyvää esitettä. Keräämääni haastattelu- ja havainnointiaineistoa käytetään myös osana laajempaa kansainvälistä tutkimusta. Olin päiväkotiryhmässä läsnä jokaisella havainnointikerralla koko päivän, sillä oman tutkimukseni lisäksi havainnoin ja videoin useita tilanteita päivän aikana myös osaksi kansainvälistä laajempaa tutkimusta.

Tutkimuksessani käytetyn videoaineiston keräsin päiväkodilla lapsen ensimmäisen hoitokuukauden aikana tiettyinä päivinä: ensimmäisenä hoitopäivänä, viikon kuluttua ja kuukauden kuluttua aloituksesta. Päiväkodilla keräämästäni havainnointiaineistosta valitsin tutkimukseeni videoituja lapsen tuonti- ja hakutilanteita, joissa kasvattaja ja vanhempi olivat läsnä yhtä aikaa. Teemahaastattelut sekä lapsen vanhemmille että päiväkotiryhmän kasvattajille puolestaan toteutin ennen lapsen ensimmäistä hoitopäivää.

Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 48) mukaan teemahaastattelu on menetelmältään lähempänä strukturoimatonta haastattelua kuin strukturoitua. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta siinä ei käytetä valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltava vastaa omin sanoin. Puolistrukturoidussa haastattelumenetelmässä teemahaastattelussa haastattelun tema-alueet eli aihepiirit on määritelty ennakkoon. (Eskola & Suoranta 1998, 87.) Haastattelu kohdentuu tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Tämä menetelmä tuo tutkittavien äänen kuuluviin, eikä haastattelu ole sidottu tutkijan näkökulmaan (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47–48). Teemahaastattelun aihepiirit ovat tiedossa, mutta menetelmästä puuttuu kysymysten tarkka muoto ja järjestys (Hirsjärvi & Hurme 1995, 36).

Tutkimuksessani lapsen vanhemmat osallistuivat teemahaastatteluun yhdessä, ja haastattelutilanteessa olivat läsnä äiti sekä isä yhtä aikaa. Vanhempien haastattelun kesto oli 33 minuuttia. Jokaista kasvattajaa puolestaan haastattelin yksittäin. Kolmesta kasvattajien haastattelusta kertyi aineistoa nauhalle yhteensä 59 minuuttia. Kasvattajille teemahaastattelun temakysymykset olivat kes-

kenään samat, mutta vanhempien teemahaastattelussa kysymykset erosivat kasvattajien kysymyksistä, sillä aihetta käsiteltiin perheen näkökulmasta. Haastatteluiden avulla keräsin aineistoa myös muille tutkijoille osaksi laajempaa kansainvälistä tutkimushanketta, ja samoja haastattelukysymyksiä käytettiin myös kahdessa muussa tutkimuspäiväkodissa Suomessa. Tämän vuoksi osa teemahaastatteluiden aiheista ei suoraa koskettanut omaa tutkimusaiheittani. Teemahaastatteluiden kysymykset olen lisännyt liitteisiin (ks. liite 1 ja liite 2).

Haastattelutilannetta ei kannata suorittaa liian muodollisessa tilassa, jotta haastateltava ei koe oloaan epävarmaksi. Haastateltaville tutussa ympäristössä, kuten kotona, haastatteluilla on suurempi mahdollisuus onnistua. (Eskola & Vastamäki 2015, 30.) Lapsen vanhempia haastattelin heidän omassa kodissaan, ja myös perheen varhaiskasvatuksessa aloittava lapsi oli haastattelutilanteessa läsnä. Päiväkodin kasvattajien haastattelut puolestaan tein heidän omalla työpaikallaan tutussa ympäristössä päiväkodin kokoushuoneessa.

Haastattelun avulla voidaan selvittää, mitä henkilöt ajattelevat, mutta haastattelut eivät kerro, mitä todellisuudessa tapahtuu. Havainnoinnin avulla onkin mahdollista selvittää myös se, toimivatko ihmiset, kuten sanovat toimivansa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 199.) Havainnoinnin muodoista ovat erotettavissa piilohavainnointi, havainnointi ilman osallistumista sekä osallistuva ja osallistava havainnointi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 84). Itse käytin tutkimuksessani havainnointimuotona havainnointia ilman osallistumista. Olin päiväkodilla tuonti- ja hakutilanteissa läsnä, ja tarkkailin sekä videoin tilanteita mahdollisimman huomaamattomasti sivusta seuraten. Tutkittavat kuitenkin tiedostivat läsnäolon tilanteissa. Havainnoinnissa ilman osallistumista vuorovaikutustilanne tutkimuksen tiedonantajien ja tutkijan välillä ei ole tärkeä, vaan tutkija toimii tilanteessa ulkopuolisena tarkkailijana, joka voi esimerkiksi havainnoida tilannetta videolta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 84).

5.4. Aineiston analyysi

Laadullisessa tutkimuksessa voidaan lähteä liikkeelle ilman ennakoasetuksia tai määritelmiä (Eskola & Suoranta 1998, 19). Pattonin (2002, 453) mukaan sisälönanalyysi soveltuu tapaustutkimuksen analyysitavaksi. Tutkimusaineiston

analyysissä käytin haastatteluaineiston osalta aineistolähtöistä sisällönanalyysia, joka mielestäni soveltui parhaiten tulosten analysointiin. Haastatteluiden lisäksi käytin tutkimusaineistona päiväkodilla tekemiäni videointeja. Jos havainnoitsija tarkkailee tilannetta sivustakatsojana osallistumatta, havainnointiprosessi voidaan erottaa haastatteluista (Patton 2002, 265). Videoaineistojen analyysissä en käyttänyt valmista analysointimallia, vaan muodostin analyysitavan itse. Videoanalyysien valmiit löytämäni mallit keskittyivät tarkastelemaan aineistoa eri tavalla, joten ne eivät soveltuneet tarkoitukseeni. Analyysissä käsitteelin haastatteluja ja videointeja omina aineistoinaan, koska haastattelut kuvasivat kasvatusyhteistyötä ennen varhaiskasvatuksen aloitusta ja videoinnit puolestaan aloituksen jälkeen.

Haastatteluaineistoja kertyi nauhalle yhteensä 1 h 31 min ja aluksi litteroin haastattelut fontilla Arial, fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,5. Litteroitua tekstiä haastatteluista tuli yhteensä 40 sivua. Haastatteluiden analyysiprosessin aluksi litteroitujen haastattelujen sisältöihin perehdytään tarkemmin lukemalla. Ensimmäisessä vaiheessa aineiston redusoinnissa eli pelkistämisessä aineistosta etsitään ja listataan analyysiyksiköt, joista etsitään samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111.) Toisessa vaiheessa klusteroinnissa eli ryhmittelyssä niistä puolestaan muodostetaan alaluokkia, joita yhdistämällä luodaan yläluokkia. Analyysiprosessin viimeisessä vaiheessa abstrahoinnissa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto, ja luodaan teoreettiset käsitteet aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112–114.)

Litteroituani haastatteluaineistot, perehdyin niiden sisältöihin tarkemmin lukemalla, ja listasin aineiston redusointivaiheessa haastatteluaineistoista havaitsemiani analyysiyksiköitä. Haastatteluista etsin sellaista sisältöä, joka saattaisi olla merkityksellistä kasvatusyhteistyön kannalta. Listattuani analyysiyksiköt, päädyin ratkaisuun yhdistää vanhempien haastattelun ja kasvattajien haastatteluiden tutkimustulokset yhdeksi kokonaisuudeksi. Haastatteluaineistoista löytämäni alaluokat olivat sen kaltaisia, ettei vanhempien haastattelua olisi ollut mielekästä käsitellä erillisenä kokonaisuutenaan. Tapaustutkimukseni kasvatusyhteistyön rakentumista kuvailee mielestäni parhaiten haastatteluaineistojen käsitteleminen yhtenä kokonaisuutena.

Haastatteluaineistoista muodostin yhteensä 18 alaluokkaa, joista 10 tulivat mainituiksi sekä vanhempien että kasvattajien haastatteluissa. Kahdeksan alaluokkaa puolestaan tulivat mainituiksi joko kasvattajien tai vanhempien haastatteluissa. Muodostuneet alaluokat puolestaan jaottelin viiteen yläluokkaan, jotka olivat: tutustumisen merkitys, vanhemmuuden kokemusten tunnistaminen, avoimuus, neuvottelu lapsen tarpeista ja vanhempien tarpeiden tulkinta. Haastatteluaineiston analyysin rungon olen lisännyt kokonaisuudessaan liitteeksi (ks. liite 3) taulukkomuodossa. Taulukossa näkyy jaottelu yläluokkiin sekä niiden alaluokkiin. Pääluokan viidelle yläluokalle puolestaan muodostaa kasvatusyhteistyön rakentuminen. Yläluokkien voi tulkita olevan osittain päällekkäisiä, sillä toinen tutkija saattaisi mahdollisesti sijoittaa jonkun alaluokista osaksi toista yläluokkaa, kuin mihin itse olen tutkijana päätenyt.

Yinin (2009, 165) mukaan tapaustutkimuksen raportointi ei noudata mitään tiettyä stereotyyppistä muotoa. Havainnoimiini lapsen tuonti- ja hakutilanteisiin puolestaan palasin videoiden avulla myöhemmin uudelleen. Olin kuvannut videolle kolmen päiväkodissa viettämäni päivän aikana aineistoa yhteensä 1 h 41 min. Näistä videoinneista erittelin haku- ja tuontitilanteet, joista kertyi aineistoa yhteensä 30 minuuttia. Katsoin kuvaamani videoinnit useamman kerran, ja litteroin vanhempien sekä kasvattajien puheet ja olennaiset tapahtumat videoiden sisällöstä kuvauksiksi tilanteista. Haku- ja tuontitilanteet litteroin fontilla Arial, fonttikolla 12 ja rivivälillä 1,5. Litteroitua tekstiä tilanteista tuli yhteensä 8 sivua. Tämän jälkeen etsin kirjoittamistani tilannekuvauksista kasvatusyhteistyön rakentumisen kannalta merkityksellisiä kohtia. Löytämistäni kohdista muodostin 11 katkelmaa, jotka tuon esille tulososiossa. Katkelmien perusteella muodostin neljä luokkaa, joihin jaoin katkelmat.

Nämä neljä kasvatusyhteistyön rakentumista kuvaavaa luokkaa olivat: vastaanottamisen merkitys luottamuksen rakentajana, tapojen tutuksi tekeminen, päivittäisten kokemusten jakaminen sekä huolten pehmentäminen. Luokat kuvaavat kasvatusyhteistyön rakentumista eri tasoilla. Vastaanottamisen merkitys luottamuksen rakentajana sekä huolten pehmentäminen kuvaavat kasvatusyhteistyön rakentumista hieman laajemmalla tasolla. Tapojen tutuksi tekeminen ja päivittäisten kokemusten jakaminen puolestaan kuvaavat käytännön-

läheisempää ja konkreettisempaa tasoa jokapäiväisen kasvatusyhteistyön rakentumisessa.

5.5. Eettiset ratkaisut

Tapaustutkimuksessa tutkijan tulee tehdä tutkimusprosessi näkyväksi, jotta lukija voi arvioida johtopäätöksiä ja tutkimuksen luotettavuutta (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 182). Tuomen ja Sarajärven (2002, 122) mukaan tutkijan on punnittava eettisiä ongelmia etukäteen avoimempia tiedonkeruumenetelmiä käytettäessä. Jokaisen tapaustutkimuksen ainutlaatuisuus vaikuttaa siihen, että eettisiä kysymyksiä on harkittava, tulkittava uudelleen ja pohdittava läpi koko tutkimusprosessin (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 9). Tutkimukseni on osa laajempaa kansainvälistä tutkimushanketta, jonka Suomen osuutta koordinoi Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatuksen apulaisprofessori Niina Rutanen. Aineistonkeruulle on saatu Jyväskylän yliopiston eettisen toimikunnan puoltava lausunto, joka vahvistaa hyvän tieteellisen käytännön noudattamista.

Tutkijan on varmistettava, että tutkimukseen osallistujat ymmärtävät, mihin he ovat osallistumassa ja selvitettävä heille tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät sekä mahdolliset riskit. Tutkimukseen osallistuvilla on oltava mahdollisuus myös kieltäytyä tutkimuksesta sekä keskeyttää mukanaolonsa tutkimuksen aikana, ja heillä on mahdollisuus kieltää itseään koskevan aineiston käyttö tutkimusaineistona myös jälkikäteen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 128.) Mäkisen (2006, 116) mukaan tutkijan moraalisenä velvollisuutena on taata tutkimuksen luottamuksellisuus.

Tutkijan on selvitettävä tutkittaville yksityiskohtaisesti, kuinka hän varmistaa tutkimuksen luottamuksellisuuden tutkimuksen eri vaiheissa (Mäkinen 2006, 116). Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat sekä kasvattajat saivat ennen tutkimuksen alkua yksityiskohtaista tietoa tutkimuksesta ja siihen liittyvästä anonymiteetista suostumuksen tiedustelun yhteydessä. Tutkittaville kerrottiin etukäteen tutkimuksen tavoite sekä se, ketkä ovat tutkijoina tutkimuksessa. Lisäksi tutkittaville kerrottiin kansainvälisestä yhteistyöstä tutkimuksessa. He saivat tietoa siitä, miten aineisto kerätään, ja että heillä on oikeus kieltäytyä tutkimuksesta tai perua osallistumisensa tutkimukseen myös kesken tutkimuksen.

Tutkittaville kerrottiin aineiston tietoturvalisesta säilyttämisestä, ja suostumuksen yhteydessä kysyttiin, voiko tutkittaviin ottaa yhteyttä, jos tarvetta jatkotutkimukselle ilmenee. Tutkittaville tehtiin tietoiseksi, että muussa tapauksessa tutkittavia koskeva tutkimusaineisto tuhoetaan tutkimuksen päätyttyä.

Vanhemmille kerrottiin myös, että vaikka he ovat antaneet lapselleen suostumuksen tutkimukseen, lasta ei kuvata, jos vaikuttaa siltä, että lapsi haluaa vetäytyä tilanteesta kesken videoinnin. Oman tutkimukseni lisäksi kuvasin lasta useita kertoja päiväkotipäivien aikana osaksi laajempaa kansainvälistä tutkimusta. Lisäksi tutkittavilta kysyttiin suostumus myös avoimeen ja tunnistettavaan raportointiin kansainvälistä tutkimusaineistoa koskien. Omassa tutkimuksessani olen tuonut tutkimusaineistoa esille ainoastaan anonymisti.

Myös jokaiselta saman päiväkotiryhmän lapsen huoltajalta sekä lapselta kysyttiin suostumus, ja heitä tiedotettiin tutkimuksesta, vaikka ryhmän muut lapset eivät olleet varsinaisen tutkimuksen kohteena. Muita saman päiväkotiryhmän vanhempia tiedotettiin tutkimuksesta ennen tutkimuksen alkua, sillä havainnointien yhteydessä kuvatuissa videoissa on saattanut näkyä taustalla tutkittavien lisäksi myös muita henkilöitä. Meneillään olevasta tutkimuksesta tiedotettiin videointien vuoksi kirjallisesti myös tutkimuspäiväkodin muiden ryhmien kasvattajia ja vanhempia. Heiltä on pyydetty suostumus tarvittaessa, jos he ovat olleet läsnä videoiduissa tilanteissa. Muita vanhempia tiedotettiin siitä, että he eivät heidän lapsensa ole varsinaisen tutkimuksen kohteena. Tutkittavien henkilöllisyyttä ei kuitenkaan paljastettu ryhmän muille vanhemmille ja muille tutkimuksen ulkopuolisille henkilöille.

Tutkittaville kerrottiin ennen tutkimuksen alkua, että tietoja käytetään ainoastaan luvattuun tutkimustarkoitukseen, ja että tutkimusaineisto on ainoastaan kansainvälisen tutkimusryhmän käytössä. Haastattelu- sekä videoaineistot ovat luottamuksellisia, eikä niitä luovuteta tutkimusryhmän ulkopuolisille henkilöille. Myös aineiston säilyttämiseen tai tuhoamiseen kysyttiin erikseen lupa jokaisen suostumuksen yhteydessä.

Tutkimustulosten raportoinnissa olen pyrkinyt tarkastelemaan, onko aineistossa olemassa tutkittavien tunnistamisen vaara, jota olen pyrkinyt välttämään. Olen muuttanut kaikki tutkimuksessani esiintyvät nimet sekä paikannimet, eivät haastateltavat siten ole tunnistettavissa tutkimusaineistosta. Olen

myös huomionut, ettei tutkittavien puhetyyli ole liian tunnistettavissa havainnoista katkelmista, ja olen muokannut puhetta yleiskieleen sopivaksi tarpeen mukaan. Anonymiteetin säilyttäminen lisää tutkimuksen vapautta ja edistää myös tutkimuksen objektiivisuutta. Lisäksi anonymiteetti suojaa tutkittavien kanssa käydyissä keskusteluissa mainittuja henkilöitä – tässä tapauksessa perheen lasta ja tutkittavien muuta perhettä. (Mäkinen 2006, 114.) Tutkimukseni ei ole tarkoitus arvottaa perheen käytäntöjä suhteessa muihin perheisiin, vaan tutkimus pyrkii tarkastelemaan aihetta objektiivisesti.

Ennen videointeja tutustuin tutkittaviin, sillä ennen tutkimuksen alkua kävin viemässä suostumuslomakkeet päiväkodille, kerroin tutkimuksesta kasvattajille ja vastasin tarvittaessa kysymyksiin. Myös perheen tapasin haastattelutilanteessa heidän kotonaan ennen videointeja päiväkodilla. Tämä antoi tutkittaville mielikuvan havainnoitsijasta jo ennen lapsen aloitusta päiväkodissa, ja teki tutkittavien olon luontevammaksi videoimissani havainnointitilanteissa.

Havainnointipäivinä tiedotin päiväkodilla kaikkia ryhmän vanhempia tutkijan paikallaolosta kiinnittämällä ryhmän eteistilaan ilmoitustaululle lapun omalla kuvallani, mikä ilmaisi tutkijan olevan paikalla ryhmässä. Havainnoimissani sekä videoimissani tilanteissa otin huomioon, että kaikki paikalla olleet osallistujat vaikuttivat suostuvaisilta videointiin. Videoiduissa tuonti- ja hakutilanteissa taustalla näkyi toisinaan muita päiväkotiryhmän lapsia sekä muiden lasten vanhempia.

6. TULOKSET

Alaluvussa 6.1 vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni siitä, kuinka kasvatusyhteistyötä rakennetaan ennen pienen lapsen ensimmäistä päivää varhaiskasvatuksessa. Alaluvun tutkimustulokset pohjautuvat vanhempien haastatteluun sekä kolmen kasvattajan haastatteluihin, jotka tein ennen lapsen varhaiskasvatuksen aloitusta. Tulokset olen järjestänyt yläluokkiin, jotka muodostin analyysivaiheessa, ja havainnollistan näitä yläluokkia kuvaavilla aineistotteilla. Olen nimennyt kasvattajat anonyymisti Leenaksi, Jennaksi ja Anuksi, ja vanhemmat puolestaan olen nimennyt anonyymisti Ellan äidiksi ja Ellan isäksi.

Alaluvussa 6.2 puolestaan vastaan toiseen tutkimuskysymykseeni siitä, kuinka kasvatusyhteistyötä rakennetaan pienen lapsen ensimmäisen kuukauden aikana varhaiskasvatuksessa. Videoimastani tutkimusaineistosta olen tarkastellut tutkimukseen osallistuvan perheen lapsen tuonti- ja hakutilanteita päiväkodilla. Havainnoinnit tein päiväkodilla lapsen ensimmäisenä hoitopäivänä, viikon kuluttua sekä kuukauden kuluttua aloituksesta varhaiskasvatuksessa. Katkelmissa käytän tutkittavista samoja anonyymeja nimiä kuin alaluvussa 6.1.

6.1. Kasvatusyhteistyön rakentuminen ennen varhaiskasvatuksen aloitusta

Tässä kappaleessa käyn läpi tutkimustulokset, jotka pohjautuvat vanhempien haastatteluun sekä kolmen kasvattajan haastatteluihin, jotka tein ennen lapsen ensimmäistä päivää varhaiskasvatuksessa. Ennen kaikkia haastatteluita perhe kävi tutustumassa päiväkotiin. Vanhempien haastattelun ajankohtana vanhemmat olivat käyneet kerran tutustumassa päiväkotiin yhdessä. Äiti oli mennossa vielä toisen kerran tutustumaan päiväkotiin haastattelun ajankohdan jälkeen.

Kasvattajien haastatteluiden ajankohtaan mennessä perhe puolestaan oli käynyt tutustumassa päiväkodissa jo kaksi kertaa. Kasvattajien yksilöhaastatteluihin osallistui ryhmän lastentarhanopettaja sekä kaksi päivähoitajaa. Haastat-

teluissa kasvattajat pohtivat varhaiskasvatuksen aloitusta tutkimukseen osallistuvan perheen lisäksi myös aikaisempien kokemustensa pohjalta.

Haastatteluiden tutkimustulokset järjestin yläluokkiin, jotka muodostin analyysivaiheessa, ja havainnollistan näitä yläluokkia kuvaavilla aineisto-otteilla. Muodostuneet yläluokat olivat seuraavat: tutustumisen merkitys, vanhemmuuden kokemusten tunnistaminen, avoimuus, neuvottelu lapsen tarpeista sekä vanhempien tarpeiden tulkinta. Seuraavissa alaluvuissa tuon esille vanhempien ja kasvattajien näkemyksiä samoista aiheista rinnakkain, minkä kautta pyrin avaamaan molempien osapuolten näkemyksiä asioista sekä tuomaan esiin tapaustutkimukseeni liittyvän ainutkertaisuuden.

6.1.1. Tutustumisen merkitys

Vanhempien ja kasvattajien vuorovaikutussuhde alkaa toisiinsa tutustumisen kautta, jolloin molemmat rakentavat kuvaa siitä, voiko toiseen luottaa (Karila 2006, 97). Sekä vanhemmat että kasvattajat toivat haastatteluissa esiin tutustumiskäynnit päiväkodilla ennen lapsen varhaiskasvatuksen aloitusta. Silloin vanhemmat ja kasvattajat tapaavat ensimmäistä kertaa toisensa, ja yhteistyö heidän välillään alkaa rakentua. Myös Dallin mukaan (1999, 64) sopeutusjakson aikana vanhemmat ovat avoimia tiedolle ja ohjaukselle siitä, kuinka järjestää lapsen siirtymä kotoa varhaiskasvatukseen, joten sopeutusjakso on ratkaisevaa aikaa, jolloin varhaiskasvattajat voivat tukea tätä prosessia sekä lapsen että vanhemman osalta. Siirtymä voi olla jännittävää aikaa myös lasta tukeville yhdessä työskenteleville aikuisille, ja vanhemmat voivat kokea sen positiivisena asiana (Fabian 2007, 7). Vanhemmat toivatkin haastattelussa esille positiiviset kokemuksensa tutustumiskäynnistä seuraavasti:

Mut siis kivanolonen käynti. Kivat paikat ja ihan mukavilta vaikutti ne ihmiset. Ja Ella oli kyllä heti. Se touhus siellä niitten muittenkin lasten kanssa ja leikki hienosti.
(Ellan äiti)

Ihan positiivinen kuva jäi. Et en mä usko, et siinä mitään ongelmia tulee. (Ellan isä)

Äiti teki tutustumiskäynnin pohjalta tulkintoja päiväkodin ilmapiiristä, ympäristöstä sekä lapsensa suhtautumisesta uuteen ympäristöön. Haastatteluissa kasvattajat suosittelivat useampaa tutustumiskertaa pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloitukseen. Seuraavissa otteissa kasvattajat ja äiti kuvaavat tutustumiskäyntien merkitystä:

Lapset ja vanhemmat saa tulla käymään etukäteen ja mielellään, että useampaanki kertaan. Että vähän, sekä me keretään tutustumaan lapseen, että sitten vanhemmat kerkee meille rauhassa kertoo ennen sitä alotusta, ni oman lapsen tärkeitä tapoja tai tottumuksia. Ja mitä meidän tulis huomioida. (Jenna)

Mutta kyllä niinkun ehkä kannattas lapsen kans tulla muutamana kerran tutustuun tähän. Ja sitten vaikka jättää vähäksi aikaa. Että sillee pikkuhiljaa. (Anu)

Ja kyllä minä halusin, että mennään vielä uudelleen, kun mä aattelin, et sitte. No, minähän sitä jännitän varmasti eniten sitä hoidon alottamista. (Ellan äiti)

Haastatteluista ilmenee, että tutustumiskäyntien tavoitteena on tutustuttaa sekä lapsi että vanhemmat kasvattajiin ja lapsi muihin ryhmän lapsiin ennen varhaiskasvatuksen aloitusta. Äiti kokee myös saavansa varmuutta lapsensa varhaiskasvatuksen aloitusta kohtaan tutustumiskäyntien kautta, joten käyntien merkitys ei ole tukea ainoastaan lasta, vaan myös vanhempia. Vanhemmat ja kasvattajat puhuivat haastatteluissa myös lasta ajatellen pehmeästä laskusta pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa seuraavasti:

Että nytten on hyvä sitte, että vähän tämmönen pehmee lasku, että on kymmenen päivää kuussa alkuunsa. (Ellan äiti)

Että ei sit iha, että käydään kerran ja tullaan sitte seuraavan kerran jo hoitoon, että. Semmonen vähän pehmeempi laskeutuminen. (Anu)

Pehmeällä laskulla äiti ja kasvattaja viittaavat kuitenkin eri asioihin. Äiti puhuu siitä, että hoitopäiviä on aluksi vähemmän, ja kasvattaja sen sijaan tarkoittaa useampia tutustumiskertoja ennen aloitusta päiväkodissa. Keskustelemalla toisensa kanssa vanhemmat ja kasvattajat voivat kehittää ymmärrystään rooliensa ja erilaisten kasvatusympäristöjen samankaltaisuuksia ja eroja kohtaan. Ymmärrys lisääntyy, jos vanhemmille ja kasvattajille annetaan mahdollisuus nähdä lapsensa molemmissa kasvatusympäristöissä vanhempien vieraillessa päiväko-

dissa ja kasvattajien vieraillessa lapsen kotona. (Feagans & Manlove 1994, 601.) Tässä tapauksessa kasvattajat eivät vierailleet lapsen kotona ennen varhaiskasvatuksen aloitusta. Kyseisessä päiväkodissa kasvattajilla oli käytössään aloituskaavake, jolla he keräsivät alussa lisätietoa lapsesta tutustumiskäynnin yhteydessä. Kasvattajat kertoivat aloituskaavakkeesta seuraavasti:

Kun vanhemmat tulee käymään, tutustumaan, niin me annetaan semmonen oma. Meillä on semmonen oma kirjallinen aloituskaavake, johon vanhemmat voi kirjata sitte niitä lapsen omia tapoja tai. Mutta niin se on ehkä semmonen niinku, mikä on meidän työväline siinä ihan alussa, ennenkö niinku tutustutaan lapseen tarkemmin ja perheeseen. (Jenna)

Ja niitten yleisien lisäksi meillä on oma semmonen aloituskaavake. Missä vähän kysellään lapsen unitapoja ja tutteja ja tuttipulloja ja. (Leena)

Kuten kasvattajien puheista ilmenee, kaavake antaa kasvattajille ennakkotietoa lapsesta ennen varhaiskasvatuksen aloitusta ja tutustuttaa kasvattajat perheen tapoihin. Tutustumiskäynneillä on siten merkitystä myös kasvattajille kasvatussyhteistyön rakentumisen kannalta.

6.1.2. Vanhemmuuden kokemusten tunnistaminen

Lapsen isä ja kaksi kasvattajaa määrittivät kasvatussyhteistyön rakentumista myös omien aikaisempien kokemustensa kautta. Isän kokemukset pohjautuivat hänen omaan lapsuuteensa sekä vanhemmuuteensa useamman lapsen isänä. Hänen kaksi vanhempaa lastaan olivat käyneet useita vuosia sitten samaa päiväkotia, jossa lapsi oli aloittamassa, kun taas äidille lapsi oli esikoinen. Seuraavassa otteessa isä pohti aikaisempien kokemustensa vaikutusta hänen suhtautumiseensa varhaiskasvatuksen aloitusta kohtaan:

(Haastattelija:) Muistatko sä sillon, että miltä se tuntu laittaa lapset hoitoon siinä vaiheessa? (Ellan isä :) No, ehkä ihan luonnolliselle silleen, että oma äiti oli tuota perhepäivähoitaja, et mä oon ite kasvanu silleen hoitolasten kanssa. Niin silleen, en mä sitä silleen osannu ihmetellä ollenkaan. Koska mä tiesin, että lapset tarvii hoitoo, kun vanhemmat on töissä.

Myös kasvattajat toivat esille vanhemmuuteensa pohjautuvia kokemuksiaan omien lastensa varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyen. Seuraavissa aineistotteissa he tunnistivat omia aikaisempia vanhemmuuden kokemuksiaan, joiden

kautta he pyrkivät ymmärtämään myös toisten vanhempien varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyviä tuntemuksia:

Ja onhan se äitille ihan hirvee paikka tuua lapset hoitoon ja jättää tänne, ku oot ollu kotona. Niin kyllä siinä itku tuli itellekin monta kertaa. (Anu)

Mulla on omien lasten hoitokokemusten kautta tosi tärkeä se alustus. Mä oon ite joutunu itkemään kyllä ihan siis kerta kaikkiaan. Niinku pysähtymään parkkipaikalle kouluun tai työpaikalle mennessä niin. Niin se on sellanen, että tavallaan siinä hetkessä, kun lapsella on vaikka paha mieli jäädä, niin siinä pitää unohtaa sit kaikki se muu. Et sit aikuinen on vaan sitä varten niin kauan, kun se tilanne rauhoittuu. Ja se on ehkä niinku voimistunu itellä niitten omien lasten kokemusten kautta. (Leena)

Yksi kasvattajista puhui haastattelussa kasvatusyhteistyön rakentumisesta tilanteissa, joissa lapsi saapuu aamulla päiväkotiin. Seuraavassa esimerkissä hän pohti oman kokemuksensa kautta yhteistyötä päiväkodin kasvattajien kanssa ja vanhempana kohtaamaansa tilannetta, jossa hän oli tuonut omaa lastaan päiväkotiin aamulla:

Mulla on sitte itelläki joskus semmosia kokemuksia ollu, että ei tulla vastaan. Ja sitte lapsi vähä niinku jää siihä ja pitäis ite lähtee ja. Niin mä pidän sitä tosi tärkeänä. Vaihdellaan kuulumiset, että onko mitään. Ja sama sit tietysti, ku haetaan. (Anu)

Tutkimukseni perusteella kasvattajien omat kokemukset auttavat heitä ymmärtämään vanhempien kokemuksia ja sitä kautta helpottavat kasvatusyhteistyön rakentumista varhaiskasvatuksen alkuvaiheessa. Kasvattajat osaavat asettua vanhemman asemaan arvioidessaan sitä, miltä pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloitus saattaa vanhemmista tuntua.

6.1.3. Avoimuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 32–33) mukaan kasvatusyhteistyötä tukevat vanhempien ja kasvattajien välisen luottamuksen rakentaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. On tärkeää, että vanhempien ja kasvattajien välisessä vuorovaikutuksessa tietoa vaihdetaan avoimesti ja että heidän välillään on olemassa tunne luottamuksesta (Raikes & Edwards 2009, 51).

Haastatteluissa vanhemmat ja kasvattajat puhuivat avoimuudesta sekä luottamuksesta kasvatusyhteistyön rakentamisessa. Lisäksi kasvattajien pohdinnoissa tuli esiin perheen vastaanottamisen tärkeys ensimmäisenä hoitopäivänä. Seuraavissa otteissa äiti ja kasvattaja kertoivat avoimuuden merkityksestä kasvatusyhteistyölle:

Avoimuus. Se, että tietysti me kerrotaan suoraan toiveet, et niinku tarpeet ja käytännöt ja kaikki muu, mut sitten toisaalta ois aina ihanaa, jos vanhemmatkin kertos.
(Leena)

Se oli kiva, kun ne vielä sano, et sitte he voi laittaa viestiä esimerkiksi, että sitte jos jää itkemään. Että sitte, et mitenkä se on siitä lähteny menemään. (Ellan äiti)

Äidin kuvauksesta käy ilmi, että kasvattajat pyrkivät kommunikoimaan avoimesti vanhempien kanssa ja kertomaan rehellisesti, kuinka lapsen hoitopäivä sujuu aloitusvaiheessa. Äiti myös arvosti kasvattajien mahdollista yhteydenottoa päiväkotipäivän aikana. Seuraavissa otteissa äiti ja kasvattajat puolestaan kuvasivat luottamuksen rakentumista kasvatusyhteistyön alkuvaiheessa:

Siis ihan varmaan on hyöä hoito ja ne tietää mitenkä se. Ja nyt ei oo semmosta epäilystä, ettäkö eivät osais asiaansa ja näin että. (Ellan äiti)

Ja just varmaan se luottamus. Että tota niin ni. Vanhemmat luottaa siihe, että täällä hyvin hoidetaan ja. (Anu)

No jotenkin mä ajattelin, että isä vaikutti tavallaan luottavaisemmalta ja sellaselta, et hän sanoki siinä ääneen, et ku te ootte täällä ammattilaisia. Että hän, hän niinku usko, että kaikki asiat siitä lähtee menemään hyvin. Ja äitiä jännitti selvästi enemmän. (Jenna)

Edellisessä otteessa kasvattaja kuvaili isän tutustumiskäynnillä kasvattajia kohtaan ilmaisemaa luottamusta. Myös vanhempien haastattelusta kävi ilmi isän luottamus kasvattajia kohtaan. Hän kertoi haastattelussa nukutuskäytännöistä, joista kasvattajat olivat kertoneet vanhemmille tutustumiskäynnin yhteydessä. Isän kertomuksesta kuvastuu suuri luottamus kasvattajien toimintaa kohtaan, kuten seuraavassa otteessa:

Annetaan sitä turvallisuuden tuntua, että siinä ei hetkekskään jätetä näitä pienokaisia itestään taikka keskenään. Ammattilaiset, niin eiköhän ne osaa asiansa, niin että en mä usko, että minun ainakaan tarvii ruveta neuvomaan. (Ellan isä)

Kasvattajat korostivat haastatteluissa myös perheen vastaanottamisen merkitystä sekä yksilöllistä huomiointia ensimmäisenä hoitopäivänä. Seuraavissa otteissa kasvattajat kertoivat, miten he tietoisesti pyrkivät lapsen ensimmäisinä hoitopäivinä osoittamaan huomioivansa vanhemmat:

Että me pystyttäs kohtaamaan, ku lapsi ensimmäistä päivää tulee siihen päiväkotiin ja jää siihen meidän ryhmään. Et me pystyttäs se vanhempi jotenkin rauhallisesti siinä ottamaan vastaan ja se lapsi. Huolimatta siitä, että siinä on monta muutakin lasta siinä ympärillä. Mut et sille vanhemmallekin tulis semmonen kokemus, että heidät on niinkun huomioitu ja kohdattu henkilökohtaisesti siinä heti eteisessä ja otettu lapsi syliin ja vastaan, jos itkee. (Jenna)

No, kyllä ainakin niinkun omalta osaltani mä yritän olla, ottaa huomioon ja tehdä semmoseks tervetulleeks niinku vanhemmillekin sen. Että niillekin jää hyvä mieli ja ollaan vastassa. (Anu)

Kuten kasvattajien puheista ilmenee, pienet eleet ovat merkityksellisiä kasvatussyhteistyön rakentumisen alussa. Haastattelussa kasvattajat kokivat lapsen ensimmäiset hoitopäivät merkityksellisiksi kasvattajien ja vanhempien välisen suhteen muodostumisessa. Tutkimukseni perusteella ensimmäisinä päivinä kasvattajien on tärkeää huomioida vanhemmat yksilöllisesti, toivottaa heidät tervetulleiksi sekä toimia rauhallisesti ja kiireettömästi.

6.1.4. Neuvottelu lapsen tarpeista

Sekä vanhemmat että kasvattajat pitivät haastatteluissa tärkeänä lapsen henkilökohtaisten tarpeiden huomiointia varhaiskasvatuksen aloituksessa. Kasvatussyhteistyön rakentuminen alkaa siten myös vanhempien ja kasvattajien välisellä neuvottelulla lapsen tarpeista. Vanhemmat sekä kasvattajat kertoivat haastatteluissa keskustelleensa tutustumiskäynnillä lapsen herkkäunisuudesta ja päiväkodin nukuksikäytännöistä. Kasvattaja kertoi haastattelussa saaneensa vanhemmilta tietoa lapsen unitavoista seuraavasti:

Unitavoista jo sen verran tiedetään, että mihin laitetaan nukkumaan ja kuinka kotona nukkuu. (Jenna)

Kasvattaja kuvaili edellä saaneensa vanhemmilta tietoa siitä, miten lapsi nukkuu kotona ja miten kasvattajien tulisi toimia päiväkodissa lapsen nukutustilanteissa. Seuraavassa otteessa isä puolestaan pohti lapsensa herkkäunisuuden vaikutusta päiväkodin päiväunikäytäntöihin:

Että ainut, mikä siinä voi olla sillon alkuun on, että ennenkun pääsee siihen rytmiin ja tottuu vähä siihen ympäristöön, niin päiväunille kun nukahtaa, niin on todella herkkäuninen. (Ellan isä)

Vanhemmat antavat varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa kasvattajille tietoa lapsen tarpeista etukäteen jo tutustumiskäynnillä. Tämän pohjalta vanhempien sekä kasvattajien välistä suhdetta punnitaan sen kautta, pystyvätkö kasvattajat reagoimaan ja vastaamaan lapsen tarpeisiin. Kasvattaja toi seuraavasti haastattelussa esiin sen, kuinka äiti oli pohtinut tutustumiskäynnillä lapsen tarpeisiin vastaamista nukuttamiseen liittyen:

Äiti ehkä vähän mietti sitä nukkariasiaa. Niinkun vaan sillä tavalla pohdiskeli siinä vähä ääneen, ku on paljon lapsia ja jos tarvii useampaa nukuttaa, niin kuinka meidän kädet riittää siinä vaiheessa kaikille tarvoitsijoille. (Jenna)

Kasvattajat puolestaan pyrkivät vastaamaan herkkäunisen lapsen tarpeisiin, ja he olivat kertoneet vanhemmille nukutusrutiineista etukäteen yksityiskohtaisesti tutustumiskäynnillä. Seuraavissa otteissa isä ja kasvattaja kertoivat kasvattajien tuoneen lapsen tarpeisiin vastaamisen esille keskustellessaan päiväkodin nukutusrutiineista keskenään:

Tarvittaessa sylissä niin pitkään, että nukahtaa ja sitten siinä on joku aikuinen on aina siinä huoneessa että koko ajan. Että justiinsa herkkäunista, niin sitä pidetään, pikkusen käydään ja silittelään ja. (Ellan isä)

Me juteltiin vaan se sitte siinä, että kyllä yleensä, että kaikki ollaan siellä nukkarissa aina siihen asti, että on varmuus siitä, että jokainen lapsi pääsee uneen tai on jo unessa. Että pyritään kaikki silittelemään uneen ja. Että ketään ei jätetä itkemään eikä yksin että. (Jenna)

Keskustelemalla lapsen tarpeista ja niihin vastaamisesta etukäteen tutustumiskäynnillä kasvattajat ja vanhemmat rakensivat keskinäistä kasvatusyhteistyötä lapsen tarpeista neuvottelun kautta. Kasvattajat osoittivat pyrkivänsä vastaamaan lapsen tarpeisiin parhaansa mukaan sekä perheen toiveiden mukaisesti.

ti. Seuraavassa otteessa kasvattaja kuitenkin asetti lapsen tarpeet vanhempien tarpeiden edelle varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa:

Kaikista tärkeintä on se, kun se lapsi tulee. Että vaikka se vanhempi niinkun kokis sen asian milläläilla tahansa, niin sen lapsen olo olis turvallinen. (Leena)

6.1.5. Vanhempien tarpeiden tulkinta

Tutkimuksestani ilmeni, että pienen lapsen varhaiskasvatukseen aloitukseen saattaa alkuvaiheessa liittyä vanhempien osalta jännitystä, huolta ja haikeutta. Tutkimuksen kohteena olevan perheen äidin seuraavasta otteesta ilmenee, kuinka hän ei itse kokenut olevansa valmis viemään lasta päiväkotiin ensimmäisenä hoitopäivänä. Myös Dallin (2002, 98) tutkimuksessa äidit kokivat varhaiskasvatuksen aloituksessa itsensä toisinaan haavoittuvina ja epävarmoina. Haastattelussa äiti kertoi lapsensa tulevasta ensimmäisestä päivästä seuraavasti:

Kun isä on kotona, ni mä vähän niinkun ilmotin, et se voi viedä. Niin mun ei tartte siten murehtia sitä, et jos se jää itkemään ni. (Ellan äiti)

Kasvattajat puolestaan olivat haastatteluissa eri asemassa suhteessa vanhempiin. He puolestaan pyrkivät havainnoimaan, tunnistamaan sekä tulkitsemaan vanhempien varhaiskasvatukseen liittyviä erilaisia tunteita ja ottamaan ne huomioon kasvatusyhteistyön rakentumisessa. Seuraavissa otteissa äiti ja kasvattaja pohtivat vanhempien tunteita pienen lapsen varhaiskasvatukseen liittyen:

Vaikka vähän kirvoeltää näin nuori laittaa hoitoon, mut sit taas et se voi olla Ellalle iha hyöä että. (Ellan äiti)

No se varmasti on aina vanhemmalle iso paikka. Että sen huomannu, että tosi moni vanhempi kokee sen niinku isona kriisinäki varmastiki, että oma pieni alottaa päiväkodissa ja isossa ryhmässä ja miten pärjää ja riittääkö aikuisia ja. (Jenna)

Molemmat vanhemmat kertoivat haastattelussa kokevansa lapsensa päiväkotiin siirtymisessä haikeutta, ja he kertoivat siitä haastattelussa seuraavissa otteissa:

Ehkä se ainut mulle on sillee, kun aattelee, että tämä aika, kun se on mennyt niin älyttömän nopeesti. Että nytkö se on jo se päivä, että Ella lähteekin päivähoitoon.
(Ellan isä)

Siis mullahan oli alkuperäisoletus ja toive, että mä olisin voinu olla sen koko kolme vuotta Ellan kanssa kotona. Mutta nyt tuli se, että pystyin vaihtamaan työpaikkaa tohon lähemmäks ja ne ei oottanu pitemmälle. Että se on joko aloitettava siellä nyt tai pysyttävä Järvelässä ja sit taas on ne päivät niin pitkiä, niin aattelin, että näin hyvä. Ja sit taas toisaalta se, että kyllä mä tykkään, että se oppii sitte tulemaan muitten lasten kanssa juttuun ja tottuu siihen semmoseen rytmiin, et se on varmasti ihan hyvä vaihtoehto, mutta vähän toisin olin aatellu. Mutta ihan siis en nyt mitenkään sillä tavalla huonoilla mielin sitä aloita tässä vaiheessa. Et se nyt, se meni nyt näin. (Ellan äiti)

Edellisessä otteessa lapsen varhaiskasvatuksen aloitus herättää äidissä ristiriitaisiakin tunteita. Kasvattajat puolestaan pyrkivät tukemaan ja rohkaisemaan vanhempia lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa ja lievittämään vanhempien mahdollista huolta. Kasvattajat kertoivat vanhempien huolten lievittämisestä ja rohkaisusta seuraavasti:

No just se, että vanhempikin tulee kuulluksi siinä, että jos hänellä on jotaki huolta tai on joku tunne täällä, että ahdistaa jättää omaa lasta hoitoon. Että me pystytään sitten niinku sille vanhemmalleki tavallaan jotenki jättämään semmonen tunne, että ei mitään hätää. Että täällä hän on hyvissä käsissä ja me pystytään niinku huolehtimaan ja hoitamaan. Ja halutaan hyvin hoitaa ja. (Jenna)

Jos vanhempi on arka ja huomaat, että jää vaikka tohon tuulikaappiin pyörimään ja se laps ei oo ollenkaan varma, et lähteeks se äiti vai ei, eiks se lähe siitä. Äitillä valuu vedet silmistä ja. Ne on sellaisia tilanteita, et aina yrittää, et mielummin niinkun jo ennakkoon sanos, että yrität jo kotona tsemptata ittes siitä lapsen. Ja että lapsikin niinku ymmärtää, et se on hyvä juttu. (Leena)

Koska eri perheiden vanhempien suhtautuminen lapsensa varhaiskasvatuksen aloitukseen vaihtelee, myös erilainen tuki kasvattajilta on tarpeen perheen suhtautumisen mukaisesti. Toiset vanhemmat kaipaavat rohkaisua enemmän kasvatusyhteistyön alkuvaiheessa. Kasvattajat kuvailivat vanhempien erilaista suhtautumista ja tarvittavaa rohkaisua seuraavasti:

Mut sitte on ne vanhemmat, että sä huomaat, et on tosi vaikea lähtee tosta eteisestä tai ylipäättänsä jättää sitä lasta. Ni, tavallaan aina oon yrittäny puhua sitä työkavereillekin, et ne tilanteet niinku hoidettas jo etukäteen. Et kun lapsi käy tutustumassa, niin vanhemmille niinkun puhuttas siitä, että näyttäisivät itsekkin lapselle, et tää on hyvä juttu. Et vaikka se tuntuu pahalta. Ja sit jotenkin yrittää rohkasta niitä vanhempia siihe. (Leena)

No, varmaan seki, ku moni äiti jää miettimään sitä, että no mitenkähän se siellä pärjää. Ja se jäi nyt itkemään ja. Että vois vaikka laittaa viestiä puhelimella, et tääl on kaikki ok. Että, että monta kertaahan siinä käy, että kun äiti lähtee, niin se lapsi sitte lopettaa sen itkemisen ja että. Ja voi sanoo vanhemmille, että voi soittaa ja kysyä, että mikä on tilanne. Koska tietää itekin, että kyllä sitä monta kertaa jäi miettiin, et mitenkähän siellä pärjätään. (Anu)

Haastatteluista kävi ilmi, että kasvattajat haluavat rohkaista ja tukea vanhempia kommunikoimalla heidän kanssaan avoimesti. Eräs kasvattajista korosti, että ensimmäistä kertaa lapsensa päiväkotiin tuovat vanhemmat ovat huolestuneempia lapsensa varhaiskasvatuksesta, koska kokemus on heille uusi. Myös äidin haastattelussa tuli useaan kertaan esille, että Ella oli hänen ensimmäinen lapsensa, ja äiti jännitti varhaiskasvatuksesta enemmän kuin isä, jolle kokemus oli jo tuttu. Haastattelussa kasvattaja pohti esikoislapsen varhaiskasvatuksesta aloituksen vaikutusta vanhempien suhtautumiseen seuraavasti:

Ehkä jotenkin riippuu siitäkin, et onko ensimmäinen lapsi, joka alottaa päivähoitossa vai et onko jo useampia lapsia ja. Niin se sitte, et semmoset perheet saattaa olla vielä enemmän jotenkin niinku huolissaan siitä lapsen pärjäämisestä ja mitenkä täällä rupeaa sujumaan. Ja niinku jotenki tavallaan herkemällä sitte niinku ite siinä, että pystyy jättämään oman lapsensa hoitoon. (Jenna)

6.2. Kasvatusyhteistyön rakentuminen tuonti- ja lähtötilanteissa

Kaskelan ja Kekkonen (2006, 23) mukaan lapsen kannalta on merkityksellistä, kuinka siirtymätilanteet, kuten päivittäinen päiväkotiin tulo ja lähtö hoidetaan. Kasvattajien ja vanhempien välinen yhteinen vuoropuhelu tapahtuu päivittäisissä kohtaamisissa vanhemman tuodessa ja hakiessa lastaan päiväkodista (Kaskela & Kekkonen 2006, 44). Tässä alaluvussa käyn läpi, kuinka kasvatusyhteistyötä rakennetaan pienen lapsen ensimmäisen kuukauden aikana varhaiskasvatuksessa. Alaluvussa katkelmat kuvaavat vanhempien ja kasvattajien välisen kasvatusyhteistyön rakentumista lapsen ensimmäisen hoitokuukauden aikana ajalta, jolloin lapsi oli siirtynyt varhaiskasvatukseen ja aloittanut päiväkotiryhmässä.

Ennen aloitusta vanhemmat olivat saaneet tutustumiskäynnin yhteydessä mukaansa esitteen, joka toivotti perheen tervetulleeksi päiväkotiin. Siinä maini-

taan avoimen yhteistyön kodin ja päiväkodin välillä olevan hyvä perusta lapsen kasvulle. Esitteessä kehoitetaan ottamaan heti puheeksi niin isot kuin pienetkin huolet lapsen kehitykseen tai päiväkodin arkeen liittyen. Vanhempien ja päiväkodin kasvattajien välisen kasvatusyhteistyön mainitaan perustuvan kuuntelemaan, kunnioitukseen, luottamukseen sekä avoimuuteen. Esitteessä kerrotaan erikseen myös päiväkotiin tulosta ja lähdöstä, ja kehoitetaan lapsen hyvinvoinnin ja turvallisuuden vuoksi luovuttamaan lapsi aikuiselle aamuisin. Lasta päiväkodilta haettaessa puolestaan suositellaan vaihtamaan päivän kuulumiset.

Videoimieni tilanteiden pohjalta muodostin neljä luokkaa kasvatusyhteistyön rakentumisesta ensimmäisen kuukauden ajalta, jolloin lapsi oli aloittanut varhaiskasvatuksessa. Nämä luokat olivat seuraavat: vastaanottamisen merkitys luottamuksen rakentajana, tapojen tutuksi tekeminen, päivittäisten kokemusten jakaminen sekä huolten pehmentäminen. Luokat kuvaavat kasvatusyhteistyön rakentumista eri tasoilla. Vastaanottamisen merkitys luottamuksen rakentajana sekä huolten pehmentäminen kuvaavat kasvatusyhteistyön rakentumista hieman laajemmalla tasolla. Tapojen tutuksi tekeminen ja päivittäisten kokemusten jakaminen puolestaan kuvaavat käytännönläheisempää ja konkreettisempaa tasoa jokapäiväisen kasvatusyhteistyön rakentumisessa.

Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen 11:n katkelman kautta Ellan tuonti- ja hakutilanteita päiväkodissa. Olen havainnoinut ja videoinut tilanteet päiväkodissa kolmena eri päivänä: Ellan ensimmäisenä hoitopäivänä, viikon kuluttua sekä kuukauden kuluttua aloituksesta varhaiskasvatuksessa. Ensimmäisenä päivänä isä toi Ella päiväkotiin, ja isä myös haki Ellan päiväkodista yhdessä mummon kanssa. Kahdella seuraavalla havainnointikerralla äiti toi Ellan päiväkotiin, mutta isä vastaavasti haki hänet kotiin. Isä oli läsnä havainnoiduissa tilanteissa äitiä enemmän. Ryhmän kasvattajat olen nimennyt katkelmissa jo edellisessä luvussa käyttämilläni amonyymeilla nimillä Anuksi, Leenaksi ja Jennaksi.

6.2.1. Vastaanottamisen merkitys luottamuksen rakentajana

Jo haastatteluissa kasvattajat pohtivat vanhempien vastaanottamisen ja kohtaamisen tärkeyttä varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa ja erityisesti lapsen en-

simmäisenä hoitopäivänä. Seuraava katkelma kuvaa Anun ja isän ensimmäistä kohtaamista ensimmäisenä aamuna päiväkodin eteisessä:

Katkelma 1. Ensimmäisen aamun kohtaaminen (1. päivä/tuonti)

Isä avaa päiväkodin ulko-oven ja astuu sisään tyhjään eteiseen. Isä kyykistyy riisumaan Ellan ulkovaatteet ja laskee repun penkille. Hän jutustelee Ellalle, joka vastaa ynähämällä. Käytävältä alkaa kuulua ääntä ja Anu kävelee wc-tiloista eteisen ovi toisen lapsen kanssa. Isä nousee laittamaan takkia naulakkoon. Kasvattaja huomaa Ellaan sekä isän ja pysähtyy ovelle.

Anu: "No huomenta!"

Isä: "Huomenta!"

Anu: "No moi Ella!"

Katkelmassa korostuu lapsen ja vanhemman vastaanottamisen tärkeys. Kasvattajan sekä vanhemman ja lapsen ensimmäisessä kohtaamisessa välittyi videolta lisäksi kasvattajan positiivinen äänensävy. Heti, kun Anu huomaa isän ja Ellan ovelta, hän jää tilanteeseen toivottamaan heidät tervetulleeksi, vaikka hänellä on ryhmän toinen lapsi mukanaan. Pian paikalle saapuu myös toinen kasvattaja Leena, joka tulee heti kättelemään isää ja juttelemaan Ellalle. Leena ei ole tavannut isää aikaisemmin tutustumiskäynnillä. Kasvattajat pyrkivät tekemään isän ja Ellan tervetulleiksi päiväkotiin. He tulevat heti tervehtimään isää ja Ellaa iloisesti ja hymyilevät.

Positiivinen vastaanotto herättää isässä luottamusta kasvattajia kohtaan ja saa myös isän hymyilemään. Seuraavassa katkelmassa isä ilmaisee ensimmäisenä aamuna luottamuksensa kasvattajia kohtaan seuraavasti:

Katkelma 2. "Minä uskoisin, että te pärjätte" (1. päivä/tuonti)

Anu: "Lähetäiskö me kattomaan, kun kaverit on leikkimässä tuolla? Niin lähetään."

Anu katsoo Ellaa, joka on rauhallisesti Anun sylissä.

Isä: "Minä uskoisin, että te pärjätte täällä."

Leena: "Mä luulen kans."

Anu: "Niin, eiköhän me pärjätää." Anu katsoo isään naurahtaen. Isä ja molemmat kasvattajat hymyilevät.

Anu: "Hyvä."

Isä: "Mä tuun kolmen aikaan hakemaan."

Anu: "Joo, tehään silleen. Hyvä. Moikka!"

Isä lähtee kohti eteistä ja Anu kantaa Ellan sylissään leikkihuoneeseen.

Ensimmäisen aamun kohtaaminen on sekä isän että kasvattajien osalta iloinen. Isän ja lapsen vastaanottamisessa kasvattajien pienet eleet, kuten hymyt, ovat merkityksellisiä kasvatusyhteistyön rakentumisen kannalta. Ne tuottavat hyvää oloa sekä isälle että lapselle, ja isä tulkitsee tilannetta niiden pohjalta. Isä uskoo, että Ellan ensimmäinen hoitopäivä sujuu hyvin, ja että lapsi pärjää kokonaisen päivän päiväkodissa. Tämä puolestaan rakentaa isän luottamusta kasvattajia kohtaan, koska he vakuuttavat pärjäävänsä Ellan kanssa.

Havainnoimieni tilanteiden pohjalta kuukauden kuluttua aloituksesta äidin oli jo helpompaa jättää Ella päiväkotiin, kuin ensimmäisen viikon aikana. Tätä kuvailen seuraavassa katkelmassa, josta kuvastuu äidin hyvä olo. Äiti antaa Ellan Jennan syliin ja lähtee sopimaan seuraavan viikon hoitopäiviä Leenan kanssa toiseen huoneeseen seuraavasti:

Katkelma 3. Äiti lähtee hymyillen (1. kuukausi/ tuonti)

Äiti nostaa Ellan Jennan syliin leikkihuoneen portilla.

Jenna (Ellalle): "Tule, mennäänhän sitten."

Äiti: "No niin. Heippa!" Äiti sanoo hymyillen ja lähtee toiseen huoneeseen sopimaan Leenan kanssa Ellan hoitopäivistä.

Lähtiessään Leenan luota äiti kurkistaa vielä hymyillen Ellan huomaamatta leikkihuoneeseen, jossa Ella istuu tyytyväisenä Jennan sylissä. Äiti poistuu hymyillen.

Vastaanottamisen merkityksen huomasin erässä havainnoimassani tilanteessa kasvattajan puolelta siten, että ensimmäisellä viikolla Jenna seurasi isää ulkoeteiseen kertomaan Ellan päivästä. Leikkihuoneessa oli paljon hälyä ja toinen vanhempi jutteli juuri Leenan kanssa, kun isä tuli hakemaan Ellaa. Isällä ei siten ollut mahdollisuutta jäädä keskustelemaan lainkaan Leenan kanssa, joka oli varattu. Jenna havaitsi tilanteen saapuessaan paikalle ja seurasi isää eteiseen vaihtamaan päivän kuulumiset Ellan päivästä. Jenna koki tärkeäksi sen, ettei isä lähde päiväkodilta vaihtamatta kuulumisia. Myös Tillikan (2005, 160) aikaisemmassa tutkimuksessa luottamusta ja avoimuutta pidettiin tärkeänä kasvattajien ja vanhempien välisten asioiden hoidossa.

6.2.2. Tapojen tutuksi tekeminen

Ensimmäisenä aamuna vanhemman ja kasvattajan välisessä kohtaamisessa Anu ohjeistaa isää päiväkodin käytännöistä. Kasvattajan sekä vanhemman välisessä kohtaamisessa painottuvat kasvatusyhteistyön alussa konkretia ja päiväkodin tavat. Seuraava katkelma kuvaa tilannetta, jota ennen Anu on juuri kohdannut isän eteisessä:

Katkelma 4. Isä seuraa kasvattajaa (1. päivä/tuonti)

Isä: "Tää on nyt vähän uutta ja outoo."

Anu: "No onhan se."

Isä: "Tänne äiti on jotakin pakannut mukaan." Isä nostaa Ellan repun penkiltä.

Anu: "Okei. Laitetaanpas tonne Ellan kaappiin. Ootappas tänne."

Anu lähtee kävelemään käytävää lasten lokeroille, ja isä seuraa perässä Ella sylissä.

Anu: "Laitetaanpas tänne." Anu pysähtyy Ellan lokerolle.

Anu: "Laitetaan tänne." Isä avaa repun.

Anu: "Siellä on vaippoja. Hyvä, mä voin ottaa ne tonne meidän vessaan."

Isä: "Vaihtovaatteita, jos tulee jotakin. Että jos semmosta."

Anu: "Joo, hyvä. All right. Se me laitetaan sitte."

Anu ottaa repun ja laittaa sen Ellan kaappiin.

Anu johdattaa tilannetta, jonka isä toteaa katkelman aluksi olevan hänelle ja lapselle uusi. Ensimmäisenä aamuna Anu sanoittaa toimintaansa ja sen etene- mistä isän kohtaamisesta aina isän poistumiseen saakka. Hän opastaa isälle, kuinka päiväkodissa on tapana toimia vaatteiden ja vaippojen suhteen. Anu johdattaa isän lokeroille, laittaa Ellan tavarat lokeroon ja pyytää Ellan sen jäl- keen syliinsä. Myöhemmin Anu ilmaisee, milloin isän on aika poistua tilantees- ta.

Kun isä puolestaan tulee ensimmäisenä päivänä hakemaan Ellaa, Anu oh- jeistaa isää sopivista ulkovaatteista. Isä on kohdannut iltapäivällä saapuessaan käytävällä jo Leenan ennen Anua. Seuraavassa katkelmassa Anu keskustelee isän kanssa säähän sopivista ulkovaatteista:

Katkelma 5. "Huomenna ollaan jo viisaampia" (1. päivä/haku)

Anu: "Sanoko Leena muuten siitä puovusta?"

Isä: "Ei."

Anu: "Tänään oli aika kylmä ulkona, niin oli jalat ihan kylmät, kun oltiin. Ja onko mitään semmosta haalaria?"

Isä: "Täytyypäs emännälle sanoa, että laittaa."

Anu: "Niin. Semmonen olis hirveen kätevä."

Isä: "Sillä on kyllä jalat ja kädet sillä on usein viileen tuntuset, mutta sitte muuten on kuitenkin semmonen vähä..."

Anu: "Niin joo. Että tossa ulkona oli oikeestaan koko ajan sylissä. Että tuntu aika viileelle, kun oli kuitenkin aika viilee."

Isä: "No se meni vähän harjotteluun tää ensimmäinen lähtö, niin huomenna ollaan jo viisaampia sitten." Isä nyökkää.

Edeltävässä katkelmassa kasvattaja ohjeistaa isää, joka toteaa, että seuraavana päivänä vanhemmat osaavat jo toimia kasvattajien ohjeen mukaisesti. Katkelmassa kuvatun tilanteen jälkeen kasvattaja kehottaa ottamaan vielä tukevammat kengät Ellalle ulkoilulle. Molemmissa ensimmäisen päivän kohtaamisissa painottuvat kasvattajan ja vanhempien välillä konkretia ja tapojen tutuksi tekeminen pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa.

6.2.3. Päivittäisten kokemusten jakaminen

Jokaisella havainnointikerralla kasvattajat kertoivat isälle Ellan päivän sujumisesta Ellaa haettaessa. Kasvatusyhteistyö edellyttää vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden halua pitää toisiaan ajantasalla lapseen liittyvistä asioista päivittäin (Poikonen & Lehtipää 2009, 81). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 33) mukaan lasten päivittäiset kokemukset jaetaan varhaiskasvatuksessa vanhempien kanssa. Asiakirjan mukaan kannustavat ja lapsen kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä, ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle.

Havainnoimissani tilanteissa kasvattajat ja isä keskustelivat Ellan päivän kulusta jokaisella hakukerralla iltapäivisin Ellaa haettaessa. Keskustelunaiheina olivat Ellan syöminen, nukkuminen, ulkoilu sekä se, kuinka Ella oli ilmaissut tunteitaan, kuten Ellan itku ja hymyily. Seuraavassa katkelmassa isä ja Leena keskustelevat Ellan päivästä seuraavasti:

Katkelma 6. Keskustelua Ellan päivästä (1. kuukausi/haku)

Isä ja Leena juttelevat vanhempien työaikojen muutoksista. Ella alkaa jutella omaa kiel-tään iloisena isän sylissä.

Isä: "On tainnu mennä päivä ihan hyvin?" Isä hymyilee.

Leena: "No on." Leena sanoo hymyillen.

Isä: "Äitikin soitti aamulla, että niin jäi reippasti. Että ei itkenytäkään yhtään."

Leena: "Aamupäivällä vähän väsytti ennen ruokailua ja unia. Vähän itketti siinä, mut-ta nyt heräs tuosta kahden ja puolen tunnin unosten jälkeen ihan eri tyttö."

Edellisessä katkelmassa isää kiinnostaa tietää, kuinka lapsen päivä on sujunut. Kasvattaja puolestaan kuvailee isälle, kuinka Ellaa on harmittanut aamupäiväl-lä, mutta päiväunien jälkeen lapsi on ollut taas hyväntuulinen. Kertomalla van-hemmille hoitopäivän aikana kertyneitä lapsen kokemuksia, tunteita ja elämyk-siä, kasvattaja antaa vanhemmille mahdollisuuden eläytyä siihen osaan lapsen elämää, jossa vanhempi ei itse voinut olla läsnä (Kaskela & Kekkonen 2006, 21). Seuraavassa katkelmassa Jenna puolestaan kuvailee isälle Ellan päivää ja sitä, miten Ella on ilmaissut tyytyväisyyttään hymyilemällä:

Katkelma 7. "Tosissaankin jo hymyilly" (1. viikko/haku)

Isä pukee Ellalle ulkovaatteita eteisessä. Jenna on seurannut isää eteiseen kertomaan Ellan päivän sujumisesta.

Jenna: "Että hyvin meni kyllä. Jo tosissaankin jo hymyilly ja jutellu jo tänään. Ulkona-kin oli touhuillu ja ruoka on maistunu hyvin."

Kuvailemalla lapsen päivää kasvattajat pitävät vanhemmat ajantasalla siitä, kuinka lapsi on reagoinut tilanteisiin ollessaan päiväkodissa vasta lyhyen ajan. Kertomalla lapsen hymystä viikon kuluttua Ellan aloituksesta päiväkodissa kasvattaja pyrkii edellisessä katkelmassa kuvailemaan isälle sitä, kuinka lapsi on alkanut jo rohkaistua ja kotiutua uuteen päiväkotiryhmään. Tämä auttaa vanhempia saamaan käsitystä siitä, kuinka lapsen aloitusprosessi päiväkotiin sopeutumisessa sujuu. Kasvatusyhteistyön kannalta lapsen päivittäisten koke-musten jakaminen vanhemmille on siten tärkeää erityisesti varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa.

6.2.4. Huolten pehmentäminen

Saapumis- ja lähtötilanteissa havaitsin useaan kertaan herkkyyttä, jännitystä tai huolta, jonka kasvattaja ja vanhempi saattoivat myös ottaa puheeksi. Ensimmäisenä aamuna isä pyrkii poistumaan tilanteesta nopeasti sen jälkeen, kun Anu on ottanut Ellan syliinsä. Isä ei kuitenkaan lähde, vaikka Anu vilkuttaa Ella sylissään ja ilmaisee, että isän on aika lähteä. Seuraavassa katkemannassa kuvaan Anun ja isän välistä keskustelua ensimmäisenä aamuna:

Katkelma 8. "Sanotaan heippa!" (1. päivä/tuonti)

Isä on juuri nostanut Ellan Anun syliin. Ella on rauhallinen.

Isä: "Hyvä. Se on varmaan viisaampi silleen, että mä vaan lähen tästä mahdollisimman nopeesti."

Anu: "Joo. Niin on joo. Niin, isi saa lähteä kotiin." Anu sanoo Ellalle, joka osoittaa isää.

Isä: "Heippa!"

Anu: "Sanotaan heippa!" Anu vilkuttaa isälle katsoen samalla Ellaa.

Anu: "Sanotaan heippa!" Anu toistaa ja vilkuttaa uudelleen.

Isä: "Saattaa nyt olla, että tulee pikkusen huutoa, kun se. Kun me vietiin tossa tulomatkalla äiti töihin niin..."

Anu: "Joo. Niin justiin. Joo. Kyllä se siitä."

Isä: "Mutta. En mä tässä pidempään tässä."

Anu: "Niin justiin. Tämä on nyt ihmettelyä tämä ensimmäinen päivä, että mitä ihmettä tapahtuu."

Isä: "Ei varmaan hyvin pitkään mee, kun alkaa silmiään hieromaan."

Isä vilkaisee rannekelloaan. Leena saapuu paikalle terohtimaan isää.

Isä pyrkii tulkitsemaan, onko lapsi valmis jäämään ja milloin olisi sopiva hetki poistua paikalta. Myös toisen ryhmän kasvattajan ilmeistyminen paikalle viivyttaa isän lähtöä. Anu pyrkii viestimään isälle, että lapsen mahdollinen itku on normaalia ja ymmärrettävää, ja uusi tilanne on jännittävä myös lapselle. Myöhemmin Leenan esittäytyttyä isälle Anu ilmaisee isälle uudelleen, että hänen on aika poistua tilanteesta.

Ensimmäisenä iltapäivänä isä puolestaan on ottanut Ellan mummon mukaan hakemaan Ellaa. Isä mainitsi jo haastattelussa lapsuutensa kokemusten vaikutuksen, joten mummon mukanaolo on isälle tärkeää. Äiti kertoi jo haastattelussa ennen aloitusta, ettei hän ole valmis tuomaan Ellaa ensimmäisenä aamuna päiväkotiin, koska häntä jännittää uusi tilanne. Ensimmäisenä päivänä

Anu ja isä keskustelevat äidin kokemasta jännityksestä isän hakiessa Ellaa iltapäivällä. Seuraavassa katkelmassa Anu samaistuu äidin kokemiin tunteisiin tuomalla esiin omat kokemuksensa vanhempana:

Katkelma 9. Huoli äidistä (1. päivä/haku)

Anu: "Mutta hienosti on täällä menny. Kyllä se siitä."

Mummo: "Hyvä hyvä."

Isä: "Joo. Enemmän oon huolissaan äidistä."

Anu: "Ja niinhän se monta kertaa on. Onhan sitä itekin joskus, kun on tuonu lapsia hoitoon, niin kyllähän se oli hirveetä jättää ja kaikkee. Mutta. Jos äitistä tuntuu pahalle, niin saa laittaa viestiä ja kysellä, miten täällä mennään."

Edellisessä katkelmassa kasvattaja tuo esiin, että äidin kokemat tunteet aloitukseen liittyen ovat normaaleja verraten niitä omiin kokemuksiinsa. Hän tuo myös esille, että äiti voi soittaa tai viestitellä päiväkotiin milloin tahansa kysyäkseen, kuinka lapsen sopeutuminen sujuu.

Äiti tuo ensimmäistä kertaa Ellan päiväkotiin viikon kuluttua aloituksesta. Hän on jo haastatteluissa kertonut jännittävänsä Ellan aloitusta päiväkodissa. Seuraavassa tilanteessa viikon kuluttua aloituksesta äiti jättää Ellan nopeasti Anulle ja poistuu tilanteesta mahdollisimman nopeasti:

Katkelma 10. Äiti tuo Ellan ensimmäistä kertaa (1. viikko/ tuonti)

Äiti kantaa Ellan sylissään lokerolta leikkihuoneen portille.

Anu: "Huomenta!" Anu tulee portin luo.

Äiti: "Huomenta!"

Anu: "Huomenta Ella!" Ellaa alkaa itkettää hiljaa.

Äiti: "Eka aamu, kun mä tuon ja sit se on ihan itkupilli." Äiti silittää Ellan päätä.

Anu: "Huomenta! Otahan tutti mukaan, ota. Tulisit sä meidän kans tänne leikkimään? Me päästään kohta syömään. Voi, se tietää..." Anu ojentaa kätensä Ellaa kohti.

Äiti: "Heippa rakas!" Äiti nostaa Ellan Anun syliin ja Ellan itku voimistuu.

Äiti: "No niin, heippa!" Äiti heiluttaa ja lähtee portilta.

Samana iltapäivänä Ellaa hakiessaan isä ja Jenna keskustelevat vielä äidin kokemasta muutoksesta ja tunteista. Seuraavassa katkelmassa isä kertoo Jennalle, kuinka äiti reagoi tilanteeseen poistuttuaan päiväkodilta, ja Jenna vakuuttaa

isälle äidin tunteiden olevan normaaleja pienen lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Isä ja Jenna keskusteleivat eteisessä seuraavasti:

Katkelma 11. Muutos äidille ja lapselle (1. viikko/haku)

Isä: "Siitä se pikkuhiljaa lähtee." Isä pukee Ellalle ulkovaatteita eteisessä.

Jenna: "Siitä se lähtee."

Isä: "Mä luulen että se. Täytyy äitillekin kehua."

Jenna: "Niin. Sinä pärjäsit hienosti tänään Ella."

Isä: "Itku oli päässy, kun autoon oli päässy. Kerkesi soittaa aamulla."

Jenna: "Joo, niin se monesti on."

Isä: "Onhan se hirveä muutos niin äitille kuin lapsellekin."

Jenna: "On on, niin se on tosissaan."

Jenna (Ellalle): "Niin hienosti sinä pärjäsit että. Voi laittaa äitillekin viestiä, ettei tarvi töissä miettiä sitten."

Edellisessä katkelmassa kasvattaja pyrkii suhtautumaan tilanteeseen ymmärtäväisesti ja vakuuttamaan, että vanhempien huoli on alussa normaalia ja kuuluu tilanteeseen. Kasvattaja pyrkii myös tukemaan ja rohkaisemaan vanhempia muutoksen kokemuksissa ja vakuuttaa, että lapsi on pärjännyt päiväkodissa hienosti. Myös Dallin (1999, 64) mukaan kasvattajien palaute vanhemmille lapsen varhaiskasvatuksen aloitusta koskien saattaa lievittää vanhempien huolia. Tutkimukseni osoittaa, että pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloitus saattaa vaatia alussa sopeutumista sekä lapselta että vanhemmilta. Tutkimukseni mukaan kasvattajien ja vanhempien välinen avoin keskustelu huolista ja tunteista tukee osaltaan kasvatusyhteistyön rakentumista.

7. POHDINTA

7.1. Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tutkimukseni tarkoituksena oli tutkia yksivuotiaan lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa rakentuvaa päiväkotiryhmän kasvattajien ja lapsen vanhempien välistä kasvatusyhteistyötä. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen pohjalta muodostin haastatteluaineistosta viisi yläluokkaa, jotka olivat: tutustumisen merkitys, vanhemmuuden kokemusten tunnistaminen, avoimuus, neuvottelu lapsen tarpeista sekä vanhempien tarpeiden tulkinta. Nämä yläluokat määrittelivät kasvatusyhteistyön rakentumista ennen pienen lapsen ensimmäistä päivää varhaiskasvatuksessa. Toisen tutkimuskysymyksen pohjalta puolestaan muodostin videoaineistosta neljä luokkaa seuraavasti: vastaanottamisen merkitys luottamuksen rakentajana, tapojen tutuksi tekeminen, päivittäisten kokemusten jakaminen ja huolten pehmentäminen. Nämä luokat puolestaan määrittelivät kasvatusyhteistyön rakentumista pienen lapsen ensimmäisen kuukauden aikana varhaiskasvatuksessa, kun lapsi oli aloittanut päiväkodissa.

Mielestäni tulokset vastasivat tutkimukseni alkuperäiseen tarkoitukseen. Tulokset toivat esille sekä vanhempien että kasvattajien näkemykset samoista aiheista, mikä tekee tutkimuksestani erityisen. Tutkimukseeni osallistuneiden vanhempien lähtökohdat olivat tässä tapaustutkimuksessa erilaiset, sillä äidille lapsi oli esikoinen, kun taas isällä oli jo aikaisempaa kokemusta vanhempien lastensa varhaiskasvatuksen aloituksesta useita vuosia aiemmin. Tämä antoi mahdollisuuden itselleni tutkijana päästä käsiksi siihen, kuinka eroavaisuus näkyi vanhempien suhtautumisessa lapsensa varhaiskasvatuksen aloitukseen. Isä luotti jo ennen varhaiskasvatuksen aloitusta lapsensa aloituksen sujumiseen äitiä enemmän. Äiti puolestaan jännitti tilannetta, koska se oli hänelle täysin uusi.

Tutkimuksessani kasvatusyhteistyötä alettiin rakentaa tutustumiskäyneillä, jotka sekä vanhemmat että kasvattajat kokivat tärkeiksi jo haastatteluissa ennen varhaiskasvatuksen aloitusta. Varhaiskasvatuksen aloituksessa pienen lapsen vanhemmat toimivat tulkkina lapsen ja kasvattajan välillä, ja ennen aloitusta vanhemmat sekä kasvattajat kävivätkin keskenään neuvottelua lapsen

tarpeista. Lapsen aloitettua päiväkodissa kasvattajat puolestaan pyrkivät tekemään päiväkodin tavat tutuiksi vanhemmille myös käytännössä. Myös Dallin (1999, 64) mukaan yhteistyö vanhempien kanssa ja keskustelu päiväkodin käytännöistä tukevat lapsen varhaiskasvatuksen aloitusta. Kasvattajien tulee aktiivisesti tehdä vanhemmille työtään näkyväksi koskien lapsen tarpeita, luottamuksen rakentumista ja päiväkodin rutiineita (Dalli 1999, 64).

Hyvä vuorovaikutus vanhempien ja kasvattajien välillä onkin tärkeää ekologiseen teoriaan pohjautuvan kahden eri mikrosysteemin välillä, ja parempi kommunikaatio johtaa jatkuvuuteen sekä tärkeään linkittymiseen näiden mikrosysteemien välillä (Feagans & Manlove 1994, 599). Bronfenbrennerin (1979, 21) ekologisen teorian ydinajatuksen mukaan yksilö kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Omassa tutkimuksessani hyvä vuorovaikutus vanhempien ja kasvattajien välillä oli keskeistä lapsen varhaiskasvatuksen aloituksen kannalta, ja toimiva kasvatusyhteistyö tuki siten myös lasta. Myös Brookerin (2008, 36) mukaan suhde kasvattajan sekä vanhempien välillä on avaintekijä lapsen sopeutumisessa varhaiskasvatukseen.

Feagansin ja Manloven (1994, 601) mukaan vanhempien ja kasvattajien ymmärrys toisiaan kohtaan lisääntyy entisestään, jos he saavat nähdä lapsen molemmissa kasvatusympäristöissä sekä lapsen kotona että päiväkodissa. Tutkimukseeni osallistuneessa päiväkodissa käytäntöihin ei kuulunut kasvattajien kotikäyntiä lapsen kotiin ennen aloitusta. Tutkimukseni osoitti, että tässä tapauksessa kasvatusyhteistyö vanhempien ja kasvattajien välillä oli toimivaa myös ilman kotikäyntiä, ja toteutuneet vanhempien tutustumiskäynnit päiväkodille tukivat kasvatusyhteistyön rakentumista alkuvaiheessa riittävästi.

Isä oli tutkimuksessani tuonti- ja lähtötilanteissa läsnä äitiä useammin. Ennen lapsen varhaiskasvatuksen aloitusta kasvattajat viittasivat haastatteluisissa erityisesti äiteihin ja siihen, kuinka äidit yleensä kokevat tilanteen. Myös aikaisemmat löytämäni tutkimukset käsittelivät varhaiskasvatuksen aloitusta ainoastaan äitien kannalta eivätkä huomioineet isän roolia (ks. Dalli 1999; 2002). On kuitenkin huomioitava, että aikaisemmat tutkimukset on toteutettu ulkomailla, ja muualla isän osallistuminen lapsensa varhaiskasvatukseen saattaa olla vähäisempää kuin Suomessa. Omassa tutkimuksessani puolestaan vanhemmat osallistuivat kasvatusyhteistyöhön varhaiskasvatuksessa tasapuolises-

ti. Jälkikäteen tarkasteltuna koen, että oli arvokasta saada tutkimukseeni mukaan myös isän näkökulma pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloituksesta.

On kuitenkin mahdollista, että Dallin (1999; 2002) tutkimusten tavoin Suomessakin äidit kokevat pienen lapsensa varhaiskasvatukseen liittyvät tunteet voimakkaampina kuin isät. Äitien tunneside lapseen saattaa olla hyvin voimakas, sillä useammin äidit ovat hoitaneet lasta äitiysloman aikana. Tilastotietoihin pohjautuen Suomessa vanhempainvapaita käyttävät yksinomaan äidit ja isien osuus vanhempainvapaiden käyttäjistä on ainoastaan 1-3 prosenttia. Tämä osuus ei ole muuttunut sitten vuoden 1995. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2017a.) Myös tutkimuksessani äiti oli hoitanut lasta kotona varhaiskasvatukseen saakka.

Kasvattajien ja vanhempien välinen kasvatusyhteistyö näyttäytyi tutkimuksessani kahdensuuntaisena, avoimena ja vuorovaikutteisena molemmin puolin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 33) yhteistyö määritellään vuorovaikutteiseksi, ja sen edellytetään olevan varhaiskasvatuksen henkilöstön osalta aloitteellista ja aktiivista. Raikesin ja Edwardsin (2009, 52) mukaan kasvattajien tuleekin johtaa tätä kahdensuuntaista kommunikaatiota, mutta olla myös vastaanottavaisia vanhempien aloitteille pienten lasten varhaiskasvatusta koskien. Tutkimuksessani myös vanhemmat olivat aktiivisia yhteistyön osapuolia ja aloitteen tekijöitä. Tämän osalta tutkimukseni erosikin Hujalan ym. (2009, 71) aikaisemmasta usean maan vertailututkimuksesta, jossa vanhemmat nähtiin Suomessa vähiten osallistuvana kumppanina lapsensa varhaiskasvatuksessa ja jossa yhteistyön muodot olivat selkeämmin kasvattajajohtoisia.

Tutkimuksessani vanhemmat pitivät lapsensa päiväkotiryhmän kasvattajia varhaiskasvatuksen asiantuntijoina, ja he toivat tämän esille käyttäessään kasvattajista sanaa "ammattilaiset". Tämä kuvastaa vanhempien luottamusta kasvattajia kohtaan. Vanhemmat kokivat oman olonsa sekä lapsensa olon turvalliseksi, ja luottivat siihen, että asiat sujuvat aloitusvaiheessa hyvin. He myös kokivat tulevansa kuulluiksi kasvattajien taholta. Myös Alasuutarin (2003a; 2003b) tutkimuksissa vanhempien puheissa painottui asiantuntijuuden merkitys lapsen kehitykselle varhaiskasvatuksessa. Vanhemmat määrittelivät tulkinnoissaan kasvattajat lapselle tärkeiksi ja kasvatusinstituutiot merkittäviksi toi-

minnan alueiksi lapsen elämässä asettaen siten kasvattajat vastuulliseen rooliin lapsen kehityksessä (Alasuutari 2003a, 165).

Vanhemmat ilmaisivat tutkimuksessani sekä haastatteluissa että havainnointitilanteissa tyytyväisyytensä varhaiskasvatukseen sekä kasvatusyhteistytöhön. Myös Poikosen ja Lehtipään (2009, 75) tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuskäisten lasten vanhemmat olivat varsin tyytyväisiä lapsensa varhaiskasvatukseen sekä yhteiseen kasvatustyöhön varhaiskasvatuksen kasvattajien kanssa. Cottlen ja Alexanderin (2014, 638) mukaan kasvattajat puolestaan pitivät hyviä vanhempien ja kasvattajien välisiä suhteita laadun mittarina varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessani lapsen tuonti- ja hakutilanteissa näkyi kasvattajien tiimityön merkitys, sillä vanhemmat saattoivat käydä tuonti- tai lähtötilanteen aikana keskustelua useamman kasvattajan kanssa. Kasvattajat huolehtivat siitä, että jollakin heistä oli aikaa vanhemman kohtaamiselle ja kuulumisten vaihtamiselle.

Vanhemmat toimivat tutkimuksessani tulkkina kasvattajan ja lapsen välillä, koska lapsi ei vielä osannut ilmaista itseään sanallisesti. Endsleyn ja Minihinin (1991, 119) tutkimuksen mukaan pienten lasten ryhmissä kasvattajat ja vanhemmat kävivät enemmän keskustelua siirtymien aikana kuin esikouluryhmissä, ja pienten päivähoitoryhmissä tarve vanhempien ja kasvattajien väliselle keskustelulle oli suurempi. Nämä keskustelut olivat pidempiä, toistuvampia, tarpeellisia, vakituisia ja vähemmän rutiininomaisia kuin esikouluryhmässä ja erityisesti lasten käytöksestä keskusteltiin pienten lasten ryhmässä useammin.

Tutkimuksessani kasvattajat pitivät jo haastatteluissa tärkeänä lapsen ja vanhempien vastaanottamista päiväkotiin ensimmäisinä päiväkotipäivinä. Haastattelut toteutettiin jo ennen lapsen ensimmäistä päivää varhaiskasvatuksessa. Tutkimukseni mukaan kasvattajat toteuttivat haastatteluissa esille tuomiin ennakkokäsityksiä myös käytännössä. Tuontitilanteissa lapsi luovutettiin aina vanhemman syylistä kasvattajan syyliin, ja kasvattajat pyrkivät herättämään luottamusta pienillä eleillä, kuten hymyilemällä. Tämä myös tuki kasvatusyhteistyön rakentumista ja teki siitä kohtaamistilanteissa luontevaa.

Haastatteluissa kasvattajat sekä isä toivat esiin myös omat aikaisemmat vanhemmuuden kokemuksensa varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyen. Myös lapsen hakutilanteessa kasvattaja toi esille omat vanhemmuuden kokemukseen-

sa keskustellessaan isän kanssa siitä, kuinka hän samaistuu äidin kokemuksiin tunteisiin. Kasvattaja tuki kasvatusyhteistyön rakentumista tutkimuksessani myös kuvailemalla vanhemmille osaavansa asettua heidän asemaansa ja ymmärtämällä varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyviä vanhempien huolia. Onkin tärkeää, että vanhempien ja kasvattajien välisessä vuorovaikutuksessa tietoa vaihdetaan avoimesti, ja että heidän välillään vallitsee tunne luottamuksesta (Raikes & Edwards 2009, 51).

Tutkimuksessani kasvattajat ja vanhemmat pohtivat pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyviä tunteita haastatteluissa, ja lisäksi he keskustelivat tunteista kasvotusten tuonti- ja hakutilanteissa. Vanhemmat uskalsivat tuoda tunteensa esille, ja kasvattajat puolestaan pyrkivät suhtautumaan vanhempien huoliin varhaiskasvatuksen aloitusta kohtaan sensitiivisesti ja ymmärtäväisesti. Aiemmat löytämäni tutkimukset eivät juurikaan tuoneet esille varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyviä vanhempien huolia ja aloitukseen liittyvää tunteikkuutta, joten tämän osalta tutkimukseni erosi aikaisemmista tutkimuksista.

Kasvattaja ja vanhempi keskustelivat tutkimuksessani jokaisessa hakutilanteessa lapsen päivittäisistä kokemuksista varhaiskasvatuksessa. Myös Owenin, Waren ja Barfootin (2000, 413) mukaan vanhemman ja kasvattajan välinen vuorovaikutus, erityisesti lapsen kokemuksia ja käytöstä koskien, on keino linkittää koti ja varhaiskasvatusympäristön konteksti toisiinsa, ja rikastuttaa kasvattajien ja vanhempien kykyä tarjota tukevaa ja sensitiivistä hoivaa lapselle. Kyseiset tutkijat totesivat äitien ja kasvattajien välistä kommunikaatiota käsittelevässä tutkimuksessaan, että suurempi lasta koskeva kommunikaatio äitien ja kasvattajien välillä oli yhteydessä sensitiivisempään ja tukevampaan lapsen ja kasvattajan väliseen vuorovaikutukseen. Kyseisessä tutkimuksessa ei kuitenkaan käsitelty lainkaan isien näkökulmaa, joka puolestaan painottui omassa tutkimuksessani äidin näkökulmaa enemmän kasvatusyhteistyön osalta. Nimenomaan isä keskusteli tapaustutkimuksessani lapsen päivittäisistä kokemuksista kasvattajien kanssa.

Vanhempien ja kasvattajien väliset keskustelut olivat tutkimuksessani iltapäivisin pidempiä kuin aamupäivisin, ja keskustelunaiheena oli pääsääntöisesti lapsen hoitopäivän kulku. Myös Endsleyn ja Minishin vanhemmassa

(1991, 119) siirtymätilanteiden tutkimuksessa kaksi kolmasosaa tilanteista johti kasvattajien ja vanhemman väliseen kommunikaatioon, josta puolet oli rutiniinomaista ja käsitteli tyypillisesti tiedonantoa tai tiedon kysymistä lapsen käytöksestä, terveydestä tai hoitopäivästä. Heidän tutkimuksensa mukaan kasvattajat olivat paremmin tavoitettavissa aamuisten siirtymien aikana, kun taas vanhemmilla puolestaan oli keskusteluille paremmin aikaa iltapäivisin. Myös omassa tutkimuksessani yksittäisellä kasvattajalla oli aamuisin enemmän aikaa vanhemman kohtaamiselle, koska lapsia oli ryhmässä paikalla vähemmän. Iltapäivisin puolestaan useampi kasvattaja jakoi aikaansa vanhemmalle siten, että isä kävi hakutilanteissa lyhyitä yksittäisiä keskusteluja useamman kasvattajan kanssa.

Tutkimukseni antaa vanhemmille sekä kasvattajille tietoa siitä, kuinka kasvatusyhteistyötä rakennetaan jokapäiväisissä kohtaamisissa päiväkotiarjessa avoimesti ja luottamusta rakentaen. Kasvatuksen avainsana onkin Hujalan ym. (1998, 24) mukaan juuri yhteistyö lapsen elämässä vaikuttavien tärkeiden ihmisten kesken sekä lapsesta vastaavien instituutioiden välillä. Myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 33) mukaan kasvattajien ja vanhempien välisen yhteistyön merkitys on erityisen tärkeä lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Tutkimustuloksia voidaankin soveltaa varhaiskasvattajien koulutuksessa kasvatusyhteistyön osalta sekä niiden vanhempien taholla, joiden pieni lapsi on aloittamassa lähiaikoina varhaiskasvatuksessa.

7.2. Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet

Tutkimukseni luotettavuutta voidaan määritellä validiteetin ja reliabiliteetin kautta. Validiteetilla tarkoitetaan, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu, ja reliabiliteetti puolestaan viittaa tutkimustulosten toistettavuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133.) Laadullisessa tutkimuksessa validiteetti riippuu huolellisesta välineiden, kuten esimerkiksi haastattelukysymysten tulkinnasta, jotta tutkimuksessa on mitattu juuri sitä asiaa, jota on aiottu (Patton 2002, 14). Tutkimuksessani olen pyrkinyt vastaamaan asettamiini tutkimuskysymyksiin tarkoituksenmukaisesti. Tutkimuskysymykset tarkentuivat ja muotoutuivat

ajallisesti suhteessa aineistoon siten, että otin huomioon kasvatusyhteistyön sekä ennen varhaiskasvatuksen aloitusta että sen jälkeen.

Luotettavuuteen vaikuttaa myös se, että tutkimuksen tekoon on käytetty riittävästi aikaa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 138). Kiinnostukseni aihetta kohtaan syntyi omista aikaisemmista kokemuksistani pienten lasten varhaiskasvatuksen aloituksesta sekä kasvattajana että vanhempana, ja tämä puolestaan lisäsi omaa motivaatiotani tutkimuksen tekoa ja ajankäyttöä kohtaan. Tuloksia pyrin tarkastelemaan pohdinnassa aikaisempaan teorian tietoon enkä omiin kokemuksiini verraten. Tulososassa puolestaan pyrin aineistolähtöisen analyysin kautta huomiomaan sen, että esille tulleet asiat pohjautuivat tutkittavien vanhempien ja kasvattajien näkemyksiin ja kuvasivat nimenomaan yksittäistä tapausta. Reliabiliteetin kannalta onkin tärkeää, että tulokset heijastavat tutkittavien omaa ajatusmaailmaa niin pitkälle kuin mahdollista (Hirsjärvi & Hurme 2000, 189).

Tutkimukseni vahvuutena on useamman tutkimusmenetelmän yhdistäminen. Tapaustutkimuksen aineistonkeruussa on mahdollista käyttää useita menetelmiä (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 181). Havainnointi- ja haastatteluaineistot puolestaan ovat etnografisen tutkimuksen keskeinen runko (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 16). Videoimieni tilanteiden havainnointi haastatteluiden lisänä paransi tutkimukseni validiteettia, sillä se antoi aidon käsityksen vanhempien ja kasvattajien päivittäisistä kohtaamisista aidossa päiväkotiympäristössä. Havainnoinnin etuna onkin se, että sen avulla on mahdollista saada välitöntä tietoa yksilöiden käyttäytymisestä ja päästä käsiksi luonnollisiin ympäristöihin keinotekoisuutta välttäen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 200). Videoiden avulla tilanteisiin oli vielä mahdollista palata uudelleen, ja litteoidessa tarkastelinkin tilanteita useamman kerran. Oma läsnäoloni päiväkotiympäristössä syvensi tulkintaani, sillä se antoi itselleni tutkijana mahdollisuuden nähdä tilanteita laajemmin myös videokuvan ulkopuolelta.

Kaksi erilaista tutkimusaineistoa – haastattelut ja videot – antoivat lisäarvoa tutkimukselleni, sillä erilaisten aineistojen avulla oli mahdollista saada laajempi käsitys varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyvästä prosessista. Ennen lapsen aloitusta päiväkodissa tutkittavilla oli kasvatusyhteistyön rakentumisesta tiettyjä mielikuvia, kun taas lapsen aloitettua päiväkodissa kasvatusyhteistyön toteutumisesta puolestaan oli mahdollista tutkia myös käytännön tasolla jo-

kapäiväisessä päiväkotiarjessa. Videoiden analyysi osoitti, kuinka tutkittavien haastatteluissa vallinneet mielikuvat toteutuivat käytännössä lapsen aloitettua päiväkodissa.

Tutkittavat oli valittu tutkimukseeni rajatusti ja tarkoituksenmukaisesti. Koska laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan muun muassa erilaisia ilmiöitä, tutkittavien valinnan ei tule olla satunnaista, vaan tilanteeseen sopivaa ja harjittua (Tuomi & Sarajärvi 2002, 88). Tutkimuksessani käytin suoria lainauksia tutkittavien puheesta haastatteluissa sekä pyrin kuvaamaan havainnointitilanteita tarkasti, jotta tutkittavien oma ajatusmaailma hahmottuisi lukijalle, ja havainnointitilanteista muodostuisi lukijalle selkeä mielikuva.

Koska tutkimukseni kohteena oli yksittäinen tapaus, on kuitenkin huomioitava, että se asettaa rajoitteita tutkimuksen yleistettävyydelle. On mahdollista, että toisen perheen tapauksessa kuva kasvatusyhteistyöstä olisi muodostunut toisenlaiseksi. Pattonin (2002, 269) mukaan perinteinen huoli havainnointiaineiston validiteetista ja reliabiliteetista on myöskin havainnoitsijan vaikutus havainnoinnin kohteena oleviin henkilöihin. Hänen mukaansa ihmiset saattavat käyttäytyä eri tavalla silloin, kun he tietävät olevansa havainnoinnin kohteena verrattuna heidän luonnolliseen käytökseensä. Myös Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2003, 200) mukaan havainnointia on kritisoitu siitä, että havainnointi saattaa häiritä tilannetta tai jopa muuttaa sitä. Sen vuoksi onkin hyvä, että havainnointien ja videointien lisäksi olen käyttänyt myös haastatteluja, joissa tutkittavat kuvailivat esimerkiksi tutustumiskäyntiä, jossa havainnoitsija puolestaan ei ollut läsnä.

Havainnoinnin vaikutukset tutkittaviin riippuvat muun muassa havainnoinnin luonteesta ja olosuhteista, joissa havainnointia tehdään (Patton 2002, 326). Tutkimukseni mahdollisti keskustelun ja tutustumisen tutkittaviin jo ennen havainnoituja ja videoituja tilanteita, kun vierailin perheen kotona ja päiväkodilla ennen lapsen ensimmäistä päivää päiväkodissa. Sen vuoksi koin, että läsnäolonni havainnointitilanteissa oli luontevaa ja luottamusta herättävää, koska en ollut havainnointien ja videointien alkaessa tutkittaville täysin vieras.

Reliaabeliudella tarkoitetaan sitä, että tutkittaessa samaa henkilöä uudelleen, toisellakin tutkimuskerralla saataisiin sama tulos (Hirsjärvi & Hurme 2000, 186). Tutkimukseni rajoitteena on se, että tutkimustani ei ole mahdollista

toistaa täysin samanlaisena. Lapsen aloitus varhaiskasvatuksessa tapahtui ainoastaan kerran, eikä tutkittavien ainutkertaista kokemusta voida toistaa samalla tavalla uudelleen saman perheen tapauksessa.

Reliaabelius koskee myös sitä, onko kaikki käytettävissä oleva aineisto huomioitu (Hirsjärvi & Hurme 2000, 189). Olen pyrkinyt käsittelemään keräämäni haastattelu- ja havainnointiaineiston kokonaisuudessaan mahdollisimman tarkasti. Haastatteluiden analysoinnissa käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysimenetelmää. Havainnoimiani tilanteita puolestaan tarkastelin videolta jälkikäteen uudelleen, ja kirjoitin itselleni kuvaukset tilanteiden sisällöstä. Kuvausten pohjalta puolestaan tarkastelin, mitkä asiat ovat tilanteissa merkityksellisiä kasvatusyhteistyön rakentumisen kannalta.

On muistettava, että haastattelujen tulos on seurausta haastattelijan ja haastateltavien yhteistoiminnasta (Hirsjärvi & Hurme 2000, 189). Haastattelutilanteet pyrin pitämään avoimina ja vuorovaikutteisina jokaisessa haastattelussa, jotta haastateltavien oli luontevaa vastata haastattelukysymyksiin. Haastatteluissa pyrin olemaan helposti lähestyttävä. Haastattelutilanteet erosivat toisistaan siten, että vanhemmat osallistuivat haastatteluun yhdessä ja kasvattajat puolestaan jokainen erikseen. Tämän ratkaisun kautta pyrin varmistamaan sen, että vanhemmat saavat kertoa yhteisestä kokemuksestaan yhdessä, koska heidän lapsensa varhaiskasvatuksen aloitus on heille yhteinen asia. Vastaavasti kasvattajien erillisillä haastatteluilla pyrin siihen, että jokainen kasvattaja pääsee keskustelemaan yksilöllisesti ja luottamuksellisesti aiheesta, josta kasvattajilla saattaa olla keskenään erilaisia mielipiteitä ja kokemuksia. Jos kasvattajia olisi vastaavasti haastateltu ryhmänä, tämä olisi saattanut vaikuttaa heidän vastauksiinsa, eikä aineistosta olisi välttämättä muodostunut yhtä rikasta.

Aihe on tärkeä tutkimuskohde jatkossakin erityisesti sen vuoksi, että Suomessa toteutettuja tutkimuksia pienten lasten varhaiskasvatuksen aloituksesta vanhempien kannalta ei juurikaan löytynyt. Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista selvittää, olisiko vanhempien suhtautumisessa lapsensa varhaiskasvatuksen aloitukseen eroa siinä tapauksessa, jos lapsi olisikin isälle ensimmäinen, ja äidillä puolestaan olisi jo aikaisempaa kokemusta vastaavasta tilanteesta. Tutkimuksessani asetelma oli päinvastainen. Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisi tutkia nimenomaan isien kokemuksia esikoislapsensa var-

haiskasvatuksen aloituksesta silloin, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa hyvin nuorena. Isiin keskittyvää tutkimusta perustelee myös se, että isiä koskevia tutkimuksia en juurikaan löytänyt tutkimusaiheeseen liittyen. Myös Tiilikka (2005, 173) pohtii väitöskirjassaan sitä, ohitetaanko päiväkodin naiskulttuurissa isät yhteistyökumppaneina.

Myös tulevien tutkimusten haasteena on luoda vanhemmille ja kasvattajille neutraaleja käsityksiä aiheesta sekä lisätä heidän tietoaan varhaiskasvatuksen aloituksesta ja siihen liittyvän kasvatusyhteistyön rakentumisesta. Hamiltonin, Roachin ja Rileyn (2003, 232) mukaan ei ole olemassa yksittäistä parasta käytäntöä vanhempia ja perheitä koskien, vaan paremminkin useita vaihtoehtoisia onnistumisen polkuja. Heidän mukaansa olennaisin asia, jonka voimme oppia varhaiskasvatuksessa, eivät ole tarkat omaksutut käytännöt, vaan pikemminkin jokaisen päiväkodin sitoutuminen ja halu kokea sekä löytää omia ratkaisujaan vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle. Pienen lapsen varhaiskasvatuksen aloituksesta tulisi pyrkiä luomaan positiivinen kokemus kaikille osapuolille.

LÄHTEET

- Alasuutari, M. 2003a. Kuka lasta kasvattaa? : vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Alasuutari, M. 2003b. Miksi institutionaalista varhaiskasvatusta? Päivähoidon merkitys vanhempien puheessa. *Kasvatus* 34 (4), 359–373.
- Alasuutari, M. 2010. Striving at partnership: parent-practitioner relationships in Finnish early educators' talk. *European Early Childhood Education Research Journal* 18 (2), 149–161.
- Alila, K. 2017. Siirtymät ja jatkumot yhtenä laadun näkökulmana: OECD Starting Strong V Transition -raportin keskeiset tulokset sekä Suomen maaraaportin esittely. Varhaiskasvatuksen tulevaisuus -seminaari. 27.9.2017. Helsinki.
- Bronfenbrenner, U. 1979. *The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design*. Harvard University Press.
- Brooker, L. 2008. *Supporting Transitions in the Early Years*. Great Britain: Open University Press.
- Cottle, M. & Alexander, E. 2014. Parent partnership and 'quality' early years services: practitioners perspectives. *European Early Childhood Education Research Journal* 22 (5), 637–659.
- Dalli, C. 1999. Learning to be in childcare: mothers' stories of their child's 'settling-in'. *European Early Childhood Education Research Journal* 7 (2), 53–66.
- Dalli, C. 2002. Constructing identities: being a "mother" and being a "teacher" during the experience of starting childcare. *European Early Childhood Education Research Journal* 10 (2), 85–101.
- Dalli, C. 2008. Pedagogy, knowledge and collaboration: Towards a ground-up perspective on professionalism. *European Early Childhood Education Research Journal* 16 (2), 171–185.

- Endsley, R. C. & Minish, P. A. 1991. Parent-staff communication in day care centers during morning and afternoon transitions. *Early Childhood Research Quarterly* 6 (2), 119–135.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–44.
- Fabian, H. 2007. Informing transitions. Teoksessa A-W. Dunlop & H. Fabian (toim.) *Informing transitions in the early years. Research, policy and practice*. London: Open University Press, 3–17.
- Feagans, L. V. & Manlove, E. E. 1994. Parents, infants and day-care teachers: Interrelations and implications for better childcare. *Journal of Applied Developmental Psychology* 15 (4), 585–602.
- Ghazvini, A. S. & Readdick, C. A. 1994. Caregiver–parent communication and quality of care in diverse child care settings. *Early Childhood Research Quarterly* 9 (2), 207–222.
- Hamilton, M. E., Roach, M. A. & Riley, D. A. 2003. Moving Towards Family-Centered Early Care and Education: The Past, the Present, and a Glimpse of the Future. *Early Childhood Education Journal* 30(4), 225–232.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1995. *Teemahaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Ylioppilaspaino.
- Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara P. 2003. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Hujala, E., Puroila A-M., Parrila-Haapakoski S. & Nivala V. 1998. *Päivähoidosta varhaiskasvatukseen*. Oulu: Varhaiskasvatus 90.
- Hujala, E., Turja, L., Gaspar, M. F., Veisson, M. & Waniganayake, M. 2009. Perspectives of early childhood teachers on parent-teacher partnerships in five

- European countries. *European Early Childhood Education Research Journal* 17 (1), 57–76.
- Hämeenaho, P. & Koskinen-Koivisto E. 2014. Etnografian ulottuvuudet ja mahdollisuudet. Teoksessa P. Hämeenaho & E. Koskinen-Koivisto (toim.) *Moniulotteinen etnografia*. Helsinki: Ethnos ry, 7–31.
- Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 91–108.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta: Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 63. Helsinki: Stakes.
- Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen, P. 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa M. Laine, J. Bamberg & P. Jokinen (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus, 9–38.
- Margetts, K. 2007. Understanding and supporting children: shaping transition practices. Teoksessa A-W. Dunlop & H. Fabian (toim.) *Informing transitions in the early years. Research, policy and practice*. London: Open University Press, 107–119.
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp.
- Mäkinen, O. 2006. *Tutkimusetiikan ABC*. Helsinki: Tammi.
- Onnismaa, E-L. 2010. Lapsi, lapsuus ja perhe varhaiskasvatusasiakirjoissa 1967–1999. Tutkimuksia 313. Opettajakoulutuslaitos. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Helsinki: Yliopistopaino.
- Owen, M., Ware, A. M. & Barfoot, B. 2000. Caregiver – Mother partnership behaviour and the quality of caregiver – child and mother – child interactions. *Early Childhood Research Quarterly* 15 (3), 413–428.
- Patton, M. Q. 2002. *Qualitative Research & Evaluation Methods*. Thousand Oaks (CA): Sage Publications.

- Poikonen, P-L. & Lehtipää, R. 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 69-88.
- Puroila, A-M. & Karila, K. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa K. Karila, J. Kinos & J. Virtanen (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus, 204-226.
- Raikes, H. H. & Edwards, C. P. 2009. Staying in Step: Supporting Relationships with Families. *Young Children* 64 (5), 50-55.
- Rimm-Kaufman, S. E. & Pianta, R. C. 1999. Patterns of family-school contact in preschool and kindergarten. *School Psychology Review* 28 (3), 426-438.
- Rimm-Kaufman, S. E. & Pianta, R. C. 2000. An ecological perspective on the transition to kindergarten: a theoretical framework to guide empirical research. *Journal of Applied Developmental Psychology* 21 (5), 491-511.
- Saarela-Kinnunen, S. & Eskola, J. 2015. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus? Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 180-190.
- Tauriainen, L. 2000. Kohti yhteistä laatua: henkilökunnan, vanhempien ja lasten laatukäsitykset päiväkodin integroidussa erityisryhmässä. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 20.2.2017.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37835/978-951-39-4743-9.pdf?sequence=1>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017a. Tilastotietoa perhevapaisten käytöstä. Viitattu 19.10.2017.
<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/perhevapaatutkimus/tilastotietoa-perhevapaisten-kaytosta>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017b. Varhaiskasvatus 2016. Tilastoraportti 29/2017. Viitattu 22.11.2017.

<https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lasten-paivahoito>

Tiilikka, A. 2005. Äitien kasvatuskäsityksiä ja arviointeja hyvästä päiväkotikasvatuksesta. Oulun yliopisto. Acta Universitatis Ouluensis. E Scientiae Rerum Socialium 76. Oulu University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Varhaiskasvatustilasto. 36/1973, 580/2015. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 29.11.2017.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016: 17.

Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 29.11.2017.

https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Yin, R. K. 2009. Case study research: design and methods. Los Angeles: SAGE.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko vanhemmille

VANHEMPIEN HAASTATTELU ENNEN VARHAISKASVATUKSEN ALOITUSTA

TAUSTA JA PÄIVÄKOTIA EDELTÄVÄ AIKA

- Keitä perheeseen kuuluu?
- Mitä vanhemmat tekevät? Ovatko työelämässä tai opiskelijoita? Minkä alan, mikä tausta?
- Kertoisitko lapsesta (nukkuminen, syöminen, sosiaalisuus, aktiivisuus, suhteet yms.)
- Onko lapsi ollut aikaisemmin hoidossa muualla kuin kotona? Missä? Kuinka pitkiä aikoja? Entä muut lapset (jos perheessä muita)?
- Sosiaaliset suhteet
 - o Jos mietit lapsen arkipäivää ja viikonloppua, keitä lapsi tapaa? Kenen kanssa viettää aikaa? Miten? (naapurit, toiset lapset, sukulaiset yms.)
 - o Ketkä ovat lapselle tärkeitä? Mistä sen tietää?
 - o Minkälainen lapsenne on toisten lasten kanssa? Entä aikuisten (vieraat/tutut)?

VARHAISKASVATUKSEEN HAKEUTUMINEN

- Kerro siitä, miten päädyitte hakemaan päiväkotipaikkaa
 - o Mikä vaikutti ratkaisuun, että paikkaa haettiin? Jos muita lapsia, miten muiden lasten kohdalla? Mitä tunteita ja ajatuksia herätti?
 - o Mistä saitte tietoa: tuttavat, lehdet, netti, tiedotusvälineet, muut? Vaikuttivatko kaverit? Minkälaisia neuvoja olet saanut? Oletko muualta saanut sellaista tietoa, joka olisi vaikuttanut?
- Miten hakeminen tapahtui?
- Kerro siitä, miten päädyitte juuri tähän päiväkotiin
 - o Mikä siihen vaikutti? Mistä sait tai hait tietoa?
 - o Mitä juuri tämä paikka herätti, mitä ajatuksia tai toiveita?

ALOITUS

- Milloin otit yhteyttä päiväkotiin? Etukäteen ennen päätöstä vai missä kohtaa?
- Oletteko jo käyneet tutustumassa? (Onko tarkoitus käydä?)
 - o JOS tutustunut: Kerro tutustumiskäynneistä

- Montako päivää olitte tutustumassa? Kuinka kauan kerrallaan?
 - Ketkä olivat lapsen mukana? Oliko lapsi välillä yksin ilman vanhempiaan?
 - Mitä ajatuksia heräsi? Miten muuttui tai muuttuiko kuva päiväkodista?
 - Miltä tuntui? Mitä ajattelit työntekijöistä ja muista lapsista?
 - Annoitko jotain ohjeita, miten olla lapsen kanssa?
 - Entä toiveita? Miten toivoisit, että olisivat lapsen kanssa?
 - Mitä ohjeita päiväkodin työntekijöiltä on tullut aloitukseen?
 - Mitä odotuksia arvelet, että työntekijöillä oli teidän suhteenne?
 - Yhteistyön käynnistyminen työntekijöiden kanssa? Tuntuiko helpolta tai millainen mielikuva siitä jäi?
- Miten aloitus käytännössä tapahtuu?
 - o Milloin alkaa ja monenako päivänä viikossa? Kuinka pitkiä päiviä?
 - o Entä myöhemmin, onko hoito osittain vai kokopäiväistä?
 - o Tiedätkö jo jotain muuta? Onko jotain sovittu?

TOIVEITA JA AJATUKSIA TULEVASTA

- Miten olet kokenut aloitusprosessin tässä vaiheessa?
- Minkälaisia ajatuksia varhaiskasvatuksen aloitus sinussa herättää?
- Jos nyt ajattelet juuri omaa lastasi, minkälaisena päiväkodin aloittajana hänet näet?
- Huolestuttaako aloituksessa joku? Mistä tunnet iloa?
 - o Mitä ajattelet, että päiväkodissa tapahtuu? (Onko jotain haasteita?)
 - o Onko lapsi jotenkin tuonut esille päiväkotia, aloitusta tms.? Näkyykö se lapsesta jotenkin?

LOPETUS

Haluatko kysyä jotain tai vielä kertoa jotain muuta?

Liite 2. Haastattelurunko kasvattajille

HAASTATTELURUNKO LAPSEN PÄIVÄKOTIRYHMÄN HENKILÖKUNNALLE ENNEN VARHAISKASVATUKSEN ALOITUSTA

TAUSTA

- Kerro vähän taustastasi
 - o Mikä koulutus sinulla on?
 - o Missä olet ollut töissä tätä ennen? (Oletko työskennellyt ennen pienten ryhmässä?)
 - o Minkälainen paikka edellinen – eroja tähän?
 - o Kauanko olet työskennellyt täällä?
 - o Millaista täällä on työskennellä?
 - o Mitä ajatuksia pienten kanssa työskentely sinussa herättää? (Mikä tärkeää? Mikä erilaista kuin isompien lasten kanssa?)

YLEISESTI ALOITUKSESTA

- Mitä ajattelet varhaiskasvatuksen aloituksesta? Minkälaisia kokemuksia aikaisemmin?
 - o Minkälaisia asioita aloitukseen liittyy?
 - o Mitkä asiat tukevat aloitusta?
 - o Mitä haasteita aloitukseen liittyy?
 - o Onko eri perheiden aloituksissa eroja? Minkälaisia?
 - o Mitkä asiat tärkeitä aloituksessa? Miksi?
 - o Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö? Mikä siinä on aloitusvaiheessa tärkeää tai mitä tulisi ottaa huomioon?

TYÖYHTEISÖ

- Minkälaisilla kokoonpanoilla olette keskustelleet lasten aloituksista päiväkodissa?
 - o Mistä asioita olette keskustelleet?
 - o Oletteko tehneet yhteisiä sopimuksia/päittäneet pelisäännöistä/saaneet jotain ohjeita?
 - o Oletteko sopineet lasten varhaiskasvatussuunnitelmien tekemisestä (kuka tekee ja milloin)?

ALOITTAVA LAPSI

- Mitä (lapsen nimi) aloitukseen liittyviä asioita on jo tehty?
 - o Onko perhe ollut yhteydessä – eli oletko jutellut heidän kanssaan?
 - o Mitä tiedät jo lapsesta?
 - o Ovatko vanhemmat käyneet tutustumassa lapsen kanssa? Miltä vaikutti? Miten vanhemmat suhtautuivat?
 - o Kerro mitä ajatuksia heräsi? Miten arvelet, että (lapsen nimi) aloitusprosessi sujuu?
 - o Oliko perheellä jotain toiveita tai neuvoja teille? Mitä? Oliko vanhemmilla huolia aloitukseen liittyen?
 - o Aloittaako nyt muita lapsia? Miten se vaikuttaa?
- Miten aloitusprosessi tästä nyt etenee? (Onko keskusteluja, tutustumista, vierailuja...?)
 - o Oletteko sopineet joistain asioista perheen kanssa?
 - o Entä muiden työntekijöiden?
 - o Mitä papereita vanhemmille on annettu aloitukseen liittyen?

Haluatko lisätä tai kysyä jotain?

Liite 3. Haastatteluaineiston analyysin runko

Pääluokka	Yläluokka	Alaluokka	Vanhempien maininnat	Kasvattajien maininnat
Kasvatusyhteistyön rakentuminen	Tutustumisen merkitys	Tutustuminen	x	x
		Useampi vierailu	x	x
		Aloituskäyvä		x
		Pehmeä lasku	x	x
	Vanhemmuuden kokemusten tunnistaminen	Omien lasten aloitus	x (isä)	x
		Omat kokemukset lapsuudesta	x	
		Oma kokemus kasvatusyhteistyöstä		x
	Avoimuus	Luottamus kasvattajiin	x	x
		Luottamuksen kuvaus nukutusrutiinissa	x	
		Avoimuuden merkitys	x	x
		Vastaanottamisen tärkeys		x
	Neuvottelu lapsen tarpeista	Lapsen nukutustarpeet	x	x
		Tarpeisiin vastaaminen	x	x
		Lapsen tarpeet etusijalla		x
	Vanhempien tarpeiden tulkinta	Vanhemman huoli	x	x
		Haikeus	x	
		Vanhempien rohkaisu		x
		Ensimmäinen lapsi	x (äiti)	x